Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἡ ἐρίνεος
βίβραξ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Περισσοτέρας λέξεις ἐν τῇ ἀνεπιδότου βιογραφίᾳ μου καὶ ἄλλων ἔργων.

Μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν μου ἐκ τοῦ ἀλληλοδιδακτικοῦ Σχολείου, ἱδρυθέντος καὶ ἐν τῇ πόλει τῆς γενετείρας μου (α) καταρτισθείσης Τριβόλα, καὶ μετείνης ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ τῆς Κεφαλληνίας Σάμης, ἀπεστάλην ὑπὸ τῶν γονέων μου εἰς τὸ ἐν Ἀργοστολίῳ Δευτερεῦον πάλιν ἀναμορφούμενον Σχολεῖον, εἰς ὃ διανύσας τὴν μακαρισθείσαν τριετίαν τῶν σχολικῶν μαθημάτων, ἔλαβον καὶ τὸ ἑξῆς ἀπολυτήριον.

Τυρναβίου ἢ

„Ἀριθμ. 18. „Δευτερεῦον Σχολεῖον
„Κεφαλληνίας.

„Ὁ πόρος Ἠλίας Ζερβὸς Ἀναστάσου Κεφαλλὴν ἐτῶν 23, μαθητὴς τοῦ ἐν Ἀρ=
„γοστολίῳ Δευτερεύοντος Σχολείου τῆς Νέας Ἑλλάδος, διελέχθε ἐπιτυχῶς τὴν κατὰ τὸ
„Διάταγμα τῶν Δευτερευόντων Σχολείων τεταρτῆν τάξιν τῶν μαθημάτων τῆς Δα=
„λαπᾶς Ἑλληνικῆς, καὶ τῆς Ἱταλικῆς γλώσσης, καὶ τῶν στοιχείων τῆς μαθηματικῆς,
„μὲ σοφὴν ἐπιμέλειαν, ἄκραν ἐπιδεξιότητα, καὶ ἐπίδοσιν ἀξίαν λόγου ἐν τῇ
„ἐπιθέσει τῶν δημοσίων ἐξετάσεων τῶν σχολικῶν ἐτῶν 1833, 1834, 1835, καὶ
„1836. Εἰς μαρτυρίαν, ὅσον ἀποδίδεται εἰς αὐτὸν τὸ γράμμα τοῦτο,
„ὑπογεγραμμένα μὲ τὰς δέκας ἀποδείξεις, καὶ ἐσφραγισμένα μὲ τὴν σφραγῖδα
„τοῦ Δευτερεύοντος τοῦ Σχολείου."

„Ἐν Ἀργοστολίῳ τῇ 18η Ὀκτωβρίου 1836 Ε.Υ.

„(Τοπ. Σ.) „Ὁ Δευτερεύων
„τοῦ ἐν Ἀργοστ. Δευτερ. Σχολείου
„Δ. Κωνστ. Σαπουντζάκης.

„Ὁ Γραμματεὺς Θεόδωρ. Καρῆτος."

Μετὰ ἀποφοίτησιν εἰς Κέρκυραν, σπουδάσας τὰ τῆς Ἑλληνικῆς βασιλείας καὶ ἀκροατὴς ἐπὶ ἔτος ἐν τῇ αὐτῇ Πανεπιστημίῳ τὰ σοφὰ μαθήματα τῆς νομικῆς καὶ φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ἐπανῆλθον κατὰ τὰς διακοπὰς εἰς τὴν Κεφαλληνίαν, ὅπόθεν μετ' ὀλίγον ἀπεδήμησα εἰς Ἰταλίαν. Τελειώσας δὲ τὰς σπουδάς μου ἐν τῇ Πανεπιστημίῳ τῆς Πίσης, ἔλαβον καὶ τὴν Πτυχιακήν, ἢ ὡς ἀκάρι αὐτὴν, τὸν βαθμὸν τοῦ Διδάκτορος (Laurea Dottorale), Unanimi suffragio,

(α) Γεννήθην τῇ 27η Ὀκτωβρίου 1814.

„με

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

"nemine - Penitus - penitus - discrepante, declaraverint."

Ἦν ἤδη λοιπόν, ἀπῆλθον εἰς Πίσας εἰς Ῥώμην καὶ ἐνταῦθα εἰς Νάπολιν, ὅθεν μετὰ ὀλίγον διαμονὴν ἐπέστρεψα εἰς τὴν πατρίδα. Ὑποβληθεὶς δὲ ἐπί τινα χρόνον εἰς τὴν ὑπὸ τῶν νόμων ἀπαιτουμένην τριετῆ, ἔλαβον μετὰ τὸ πέρας αὐτῆς τὴν ἄδειαν νὰ μεταβῶ τὴν δημοσίαν, ἢ καὶ ἐξήσκουν ἐπὶ ἓξ περίπου ἔτη, ὅτε ἐπιστρατευθεὶς καὶ εἰς τὴν Ἑπτάνησον τῆς ἑλευθεροτυπίας καὶ τῆς ἐλευθεροτέρας ἐμπορίας τῶν Βρετανῶν, ἀναφέροντα νὰ ἐπιδοθῶ εἰς τὸ ποιητικὸν ᾆσμα.

Ἦν δὲ ὄργανον καὶ ἀναγκαῖον νὰ ὑπερβῶ πολλὰ προσκόμματα ἐπιθυμῶν πάλιν νὰ μεταβῶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τοῦ 1849 τὸ 1849 τυπογραφικὸν, τὸ ὁποῖον ἤτο καὶ τὸ πρῶτον ἐν Κεφαλληνίᾳ ἱδρυθέν, καὶ νὰ ἐκδίδω καὶ τὴν πρώτην ἐφημερίδα ὑπὸ τὸ ὄνομα Ὁ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΣ. Τὸ δημοσιογραφικὸν τοῦτο ᾆσμά μου, δι' ὃ ἐπιμόχθων καὶ πρῶτος ἀπόστολος τῆς ἑνώσεως, ὡς καὶ τὸ Βρετανικὸν ἐπιστάτης, παρέσχον χαρὰν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν Πρεσβείαν καὶ τὴν ἀγχόνην ὀργανάτης, ἄλλα καὶ πρόλογον μὲ διέβασον διὰ τὰ ἀνεξάρτητα φρονήματά μου, νὰ ὁμόσω τοῦτο τὴν πολιτικήν ἐρῶτα καὶ τῆς ὁμογενείας μου, ὡς καὶ τῷ ὄντι πολὺ πόνον ἐπιφέρουσαν βαθυτάτην τὴν ἀγάπην ἐπιθυμίαν μου, ἣν παρέλαβον καὶ ἀνεργόνων καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ πολλῶν τῶν ἐπίδων ἐπιλαμπεσθῆναι ἑνώσεν, τῆς ὁποίας ἐγὼ ἦχον ἐν τῇ 12ῃ Βοῇ προλέγω τὴν ἀναστοράν.

Πρὶν ἔλθῃ λαμπρὰ σκηνὴ ἐπὶ ἐμέ καὶ ἐν τῇ 13ῃ Βοῇ ἡ ἑνώσις, ἦχον σκλάβος ὑπὲρ αὐτῆς φυλακισθεὶς καὶ ἐξορισθεὶς αὐθαιρέτως, καὶ ἐπὶ τέσσαρας ἐφέρθην ὡς ἀκρεάγελος ἐπὶ τῷ σκοπέῳ τῶν Ἀγλικανῶν, ὅπου ἐκρατήθην δέσμιος ὡς ἄλλος Προμηθεὺς ἐπὶ ἐρήμου σχεδὸν ἐξαετίαν. Ἀπελθὼν καὶ καταδιωκόμενος καὶ μετὰ τὴν ἀνάκρισιν, ἀναγκάσθην ν' ἀπέλθω εἰς Κεφαλληνίας καὶ νὰ μεταβῶ εἰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἐνοχλούμενος καὶ ἐνταῦθα ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ἐχθρῶν μου, ἀναγκάσθην ν' ἀπομακρυνθῶ ἄλλο πάλιν, καὶ νὰ Ἰουλίου ἀσφαλὲς καταφύγιον εἰς Κωνσταντινούπολιν, πλὴν εἰς μάτην, οἱ ἐχθροί μου πανταχοῦ μὲ παρηκολούθουν "Odio ubique persequi vestigia." Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἤθελα διαμείνει ἐνταῦθα, ἂν ἄλλοι λόγοι πολιτικοὶ καὶ καταδιώξεις, δὲν μὲ ἐβίαζαν νὰ ἐπιστρέψω τὸ ταχύτερον εἰς τὴν πατρίδα. Ὑπὸ αὐτοί.

Ἀφικθεὶς εἰς Κωνσταντινούπολιν περὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1859, κατῴκησα εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν συνοικίαν τοῦ Πέρα, ὅπου διέμενον καὶ ἄλλοι φίλοι καὶ συμπολῖται μου. Πλὴν μετ' ὀλίγον ἤρξατο ἡ θέσις μου, ὡς ἐν τῶν ἀγρανῶν ῥαδιουργιῶν τῶν ἐχθρῶν μου, πάλιν νὰ δυσκολυνθῇ. Ἐπιλο-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

με τάντες τοιούτον καὶ φίλοι καὶ γνώριμοι μ' ἐγκαλέσουν, "ἔρημος δυστυχῶν, δόριος!" ἂν μὲ ἀνάγκην καθ' ὁδὸν μόνος μ' ἐκαρτέρουν. Ἐπιτέλους συνέβη μόνος μόνος, καὶ σοβαρὰς διηγήσεων εἰς τὸ τρὸς τὴς ἀληθινῆς Τυρκικὴ ποιμενάριον, ὅπου εὕρισκον τυραννὰς καὶ ταχυσκέψεις κυβερνήσεις. Ὁ τάντι-μος ἐκεῖνος ἀνέβαινε, ἦλον ἴσως ὁ καλαφατιστὴς εἰς τὴν θέσιν· τυραννεύοντας μετὰ τῶν Τουρκῶν, ἐμπορεύοντο εὐκαρπότερον τὴς ζωῆς τους κυρός.

Ἡμέραν τινὰ καθ' ἣν εὑρισκόμην ἀνάπαυα ἐπὶς συνηθισμένος εἰς τάντιν, ἐπροσέχθε καὶ σπουδαίως κρύφιος τὴς Ἑλλάδος, ὃν πρὸ πολλῶ δὲν ἔχον δῆ. Χθὲς δὲ μὲ λόγους παραμυθητικοὺς μὲ διεσκέδασεν ἐφέγγος, πρόσβυ καὶ εὔνοι-νας ἀποκαλύψης, ἐπὶ τῶν ὁποίων μοὶ ἀπήντησε καὶ ἐγὼ τὸ ἄδικα τὸν λόγον τῶν Τε-ρεῶν νὰ μὴ φανερώσω ποτὲ τὸ ὄνομά τε, διότι ἄλλως ἦτο βέβαια ἡ ἀπό-λεια τῶν Τερεῶν καὶ τῶν ζωῶν τε. Αἱ ἀποκαλύψεις ἐκεῖναι ἀπεδείχθη-σαν ἐκ τῶν ὑστέρων ἐν μέσῳ ἀληθεῖς. Φαίνεται ὅτι ἦλον ἄνθρωπος μαρτυ-ρίας εἰς τὰ μυστήρια τῶν ποριτικῶν, καὶ εἰς ὅσα ἐπιστεύθης καθηκόντα δι-μένος εἰς τὰ μυστήρια τῶν Τουρκῶν, καὶ εἰς ὅσα ἐπιστεύθης καθηκόντα δι-δραματίσθησαν.

Μ' ἀνέφερε λοιπὸν περὶ μυστικῶν τινος ἐπιστολῆς, τῶν ὁποίων αὐ δια-κρεμάσεις ἔχον πρὸ εὑρέσεως διαφόρους, — περὶ τινῶν χρημάτων ὑπολογόντος τὰ σχέδια καὶ τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, — περὶ συνεννόησεως τινὸς μετὰ τῶν Ρω-σιανῶν, ἐκτὸς κάτι τῆς Τεσσαρίας, ὃν μεῖζον πόσους ἄρρης δυνάμεις ἐν-δεικνυμένους ἐν τῇ καταστάσει τῶν πραγμάτων τὸ 1815, καὶ εἰς τὴν μελέτη-σιν τὸ δικαίου δικαίου, — περὶ φιλοτιμίας τὸ Ἑλληνικοῦ θρόνου, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν διεθνῶν Ἑνώσεως τῶν Ἑλλήνων, — περὶ ἐπιτυχομένων ἐν τῇ Ἀναλογῇ πολέμων, τῶν ὁποίων ἄδηλον ἦτο τὸ τέλος, — περὶ τῶν κινδύνων τὸς ὁποίους διαβέβηκε καὶ δύναται νὰ διαβῇ ἡ ὑπαρξις τὸ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου ἐν τῷ παγκο-σμίῳ αὐτῶν τῶν διεθνείας, ἤτοι διανοῦται, ἂν κατὰ τὰς εὐχὰς καὶ ἐνερ-γείας τῶν διεξαχθεισῶν τὰ πράγματα, νὰ διαγράψῃ καὶ διατηρήσῃ αὐτό, — καὶ περὶ μυστικῶν τέλος ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ τῇ βασιλευομένῃ Ἑλλάδι συνδυα-σμῶν, συνεχομένων μετὰ τῶν σχεδίων τῶν διεθνείας, ἐξ ὧν ἐγὼ καταστρέφο-μαι, ἀπεμείνθην ὡς ἔκπληκτος καὶ ἀδιάφορος, καὶ χάριν τῶν ὁποίων παρα-λέγεται ἐκεῖνος ὁ ἄδικος θυσίαν μου, (ὅπου ἡ δικαία ἀφιστήσῃ τὰ πρὸς ἀρετὴν τῆς ἀρετῆς) ἀπαιτεῖται ἐν ἀγνοίᾳ μου, ἢ δι' ἀν-τὸς ἄλλο θυσιασθῶ, ἄλλα καταναγκασθῶ μέσον εἰς τὴν συνδυασμὸν αὐτῶν συμπάθειάς με, καὶ συγκαλέσεις με, καὶ κινδυνεύω μετὰ τῶν ζωῶν μου, καὶ ἐκείνα τὸν ἐκείνον, τὸν ἐκείνον με καὶ πολλῶν ἄλλων.

Αἱ ἀποκαλύψεις αὐταὶ, ἀνατεταγμένοι μετὰ ἀπολογιῶν τινων συ-γκινήσεων, μ' ἄφησαν εἰς παρανοήσεις, καὶ ἐπτόησε μέχρι καθόσον λα-βὼν περὶ ἀναλογοῦς τὸ Ἑλληνικοῦ θρόνου ἀποκαλυφθέντα, συνεπαιτέσον-

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

το μ' ὅσα ἐδί τὸ ἰδίον ἀνθιμετρέον ἔχον ἄμολε ἀπόσυμ. μοχθηρῶς εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ μεθύσον παρελήφθην τὰ ἀφανῶς ἐμόλε καὶ ἐμοῦ διαπραττόμενα. Κάνε-τόμην μετὰ δι' ὀλιγοῦς ἡμέρας τί νὰ πράξω καὶ πῆρα ὅδὸν νὰ βαδί-σω, ὅσον ἠμπορεῖ, ἀναχωρίσω τὰ κακὰ τοῦ ἔθνους τῆς διαφορᾶς σχέ-σεα, ἄλλα, ἀφ' ὅσον καὶ ἐγὼ εἰς τῶν πραγμάτων ἔχον μελετῆ, εὑρεθῆ-γουν τὸ καὶ μὲ τὸ Κοδαμπιανέν ζήλημα, καὶ ὅσως μελαντοῦν συνάφεα τῶν ἔθνων καὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ὁποίων μετ σαλαντῶν ἐπονόμεα.

Μετὰ πολλὰς δὲ ἐρεύνας καὶ πολλὴν διαφορεσιν, καὶ πλέξαντα λόγος εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅλε μία ἀναγκὴ τοῦ ζηλήματος τῆς Ἑνώσεως, συνοδευμένη μὲ τῶν πρόλαον νέον συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων, ἠδύνατο ἴσως νὰ παραγάγῃ τὰ ἐπιδιωκόμενα ἀποτελέσματα, διότι καὶ τῶν ἀναφορῶν τοῦ θρόνου ἠδύνατο νὰ ἐμπεδέσῃ, καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ ἔθνους νὰ διασκεδάσῃ, καὶ τὴν ἀγορίαν καὶ τὸν μεταμφιεσμένον πολεμικὸν, ἄλλα καὶ ἐμὲ ἐθυσίαζον καὶ τὰ πράγματα κατέστρεφον, νὰ κατακαίῃ. Ἡ ἀγ-γλικὴ Πρεσβεία κοπιασμένη ἐκ τῆς μεταρρυθμιστικῆς πρότάσεως, παρ' ἐμοῦ μάλιστα ὑποβαλλομένης, ἤθελεν ἴσως προτιμήσῃ λιόλον ἀπὸ τὸν ἄλφαν σχέδιον, ἐκεῖνο ἂν ἀριστικῶς ἦσαν τὰ πάντα προσυφασμένα εἰς τὸ συμ-βῆναι τῆς διαφορᾶς καὶ τῶν ἐλπιζομένων, καὶ ἔχον ἤδη μέγα ἔναρξιν ἐπιτυχίας. Ὁπωσδήποτε ἐμένε τὸ πρᾶγμα, ἔφυγε, πρέπει νὰ μένῃ μετὰ τῶν ἀκολουθούντων ἐκφυθίας καὶ παρεκκλίσεως, διότι ἂν ἐπιτύχῃ καὶ τὸ ἔθνος καὶ τῶν Κρητῶν ἀπὸ πολλὰ δεινὰ καὶ βεβαίως ἔτσι κινδύνου ἀπαλλάξῃ, καὶ τῶν θέσεων αὐτῶν τέλος μεταβάλῃ. Ὁ ἀγκλικὸς πολεμικὸς καὶ ἡ συνορία τῶν πραγμάτων, ὑπαγορεύουν ἢ μᾶλλον ἐπι-βάλλουν καὶ αὐτῶν τῶν μεγάλων θυσίαν, ἂν δὲ πρόκειται νὰ κινδυ-νεύσῃ, προτιμήσαμεν ἔφυγε ν' ἀποφεύγῃ ἐν τῇ μελλῇ ἢ ἐν τῇ σκόλῃ, εἰς ὃ ἤδη μὲ ἐγκαλάγαμεν ἡ πρόδοσία.

Ὑπὸ τοιούτων ἰδεῶν κατακόμενος, ἀπεφάσισα ν' ἀπέλθω εἰς Κωνσταντινού-πολιν, καὶ ἀπεκαμάρισαν εἰς τὸν Κολάνεσον ν' ἀποβιβασθῶ καὶ ἐν θέμα εἰς τὸν Κέρκυρον, καὶ ἐπιθύμουν νὰ μεταβῶ εἰς τὸν Κεφαλληνίαν, ἵνα ἂν ἰσχὺν ἐπιτύχῃ καὶ εἰς τὸν νέον πολεμικὸν ἐμφάνισίν μου, συνεπο-θούνε τὴν ἀκόλουθόν μου, ἀφ' οὗ δὲ μὲ ἐπιτρέψαν ἄλλα τὰ πράγματα, ἄλλε κάτω νὰ σώσω. Τὸν δὲ ἑνδεκάτου χρησιμεύτων μόνον, ἐπέλεξον μετὰ πολλῆς δυσκολίας νὰ προμηθευθῶ αὐτὰ, ἀφ' οὗ μοῦ τὰ ἡρ-πάσαν συμπαθριῶταί μου, παρὰ τοῦ φίλου μου Κοζρέτ, καὶ ἀποχαρε-τήσας τὸν Κωνσταντινούπολιν περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1860, κατέλαβεν

μετὰ

μετὰ τὸ ὑπῆρξεν Ἀναστασίου ἐις Κέρκυραν μετὰ λοιπῶν ἐμπρῶν διάβασιν.

Ἐνταῦθα παλιγγενεσίαν εἶδε τὸ δυμόσιον δημόσιον τὸ Θέατρον, ὅτ' ἐγίνοντο ἐπιφανεῖς δραματικοὶ παραστάσεις, καὶ ἐπαίνουν Θρόνοι καὶ ἐφόλοι πυροβόλων, προσωνόμασμα μεγάλων πολέμων. Τὴν ἐπίτροπον τοῦ ἀρίστου μου πρωτοστάτου τὸν κ. Σουμάνα Κερκῶν, ἀνάπαυσιν ἀνάπαυσιν εἰς τὴν μεταφρασθεισῶν μερίδα, πλὴν ἄνδρα ἐπιτήδειον, καὶ ἔμπορον, παρεύλεν γνωστὸν καὶ ἀρχαῖον φίλον μου, καὶ ἔφεν εἰς αὐτὸν νὰ μεῖ ἐπιφέρῃ ἐις τὸ Γραφεῖον τὸ μικρὸν συνέλεξε, εἰν ἀστρέπτως ἐπῆνος ἐδέχετο. Μαλιστὰ ποιεῖν καὶ τὴν προσκόμισθῆσαν ὅρον καὶ εὐρὺν αὐτὸν μόνον, τὸ ἀπόθετον τοῦ ἐπορεύεσθαι λόγου.

„Ἐξ ὅτου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν ἀνωμαλίας „ἦρξε μέχρι τοῦδε, ἐπιθυμοῦσα, φίλε μου, ν' ἀφοσιῶ γράμμα ἐπὶ καὶ ἐπὶ „τῆς παλαιᾶς, ἐκφόβων σημειώματα ὅτι ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων μου δὲν „εἶναι πολὺ εὐάρεστος, καὶ νομίζω ὅτι ἴσως εἶναι καὶ ἡ ἐπιστολή αὐτὴ „μόνη μου ἀφίκετο· καὶ ἐν τέλει ἀδημονῶ μου νὰ γίνεται κανὴν διάκρισις, ἢ „νὰ χαρακτήρεται ἀμφιβόλως μέρεμα περὶ τῆς ἀφοσίας αὐτῶν. Ἐφ' ὅσον „ἐπιλογίσθην, ὅτι ἐπιθυμοῦσα νὰ λάβῃς βεβαιότερα φροντίν, καὶ νὰ ἀφαιρεθῶ „πολλὰ δυνὰ ἐπιστόλια, ἐπὶ ἰδὶ τὸ παρόντος ἀνεγράφετο τὸ ἥμισυ τῆς Ἑνώ„σεως, καὶ ἐγράφοντο μέ λίγας φροντίδας καὶ ἀπόρρητοι τὸ ἥμισυ τῶν „μεταρρυθμίσεων. Τοιοῦτον σωλήνιον μέλον ἐπιβάλλει σήμερον ὁ ἀμφιβόλος πα„ρεμπορός. Ἐὰν δὲ καὶ πάλιν παρὲς καὶ ἡ Πρεσβεία τὸ συμφέρεται, ἔχομεν „πρόθυμος νὰ προλέγω τὴν μεταρρύθμισιν. Ὅθεν σὲ παρακαλῶ νὰ μετα„βῇς εἰς τὸ Ἀρχεῖον καὶ ν' ἀναπαυνόμης πρὸς αὐτὸν τὴν ἐπιστολήν μου, καὶ „ἐν τῇ ἀποδεχθῇ, δύναμαι καὶ ἀμέσως μεταβαίνω εἰς Κεφαλλη„νίαν, νὰ λάβῃς εἰς διπλωματικὸς ἐπὶ αὐτὸ τὸ ἀντιμυρίον μετὰ „τὸ Τοπολιμπιτῆ, καὶ τόλα θέμα δημόσιον καὶ τὸν ἰδικόν, κατ' οὐ ἐπιστῶ „νὰ προλέγω τὴν ἀναγκαίαν τὸ ἐθνικὸν Ἑλληνικοῦ. Ἐ' ἐξοικονομῶ πρὸς„ὅτι ν' ἀναφέρῃς τὸν σκοπόν μου, πρὸς ὅσους δὲ νομίζῃς δίκαιον καὶ ἀλη„θινοὺς φιλοπάτρας, εὐδιαθέτους νὰ τὸν συνδράμουσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς „δὲ καὶ πρὸς ἑκάστους, ποιμένα ἄκραν μυστικότητα."

Ἤκουσεν ὁ λόγος τοῦ φίλου μου μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ ὑπο„μονῆς, καὶ μοῦ ὑπεσχέθη νὰ ἐκπληρώσῃ ἀκριβῶς τὴν ἐπιθυμίαν μου. Μαλίστα μοῦ ἐπῆν καὶ συνωμίλησε μετὰ τὸ Θρόνου, πλὴν ἐν

ἀπόν:

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ἀπάντησιν τότε ὑπῆρξεν ἀρκετή· ἤρε τρὸς τὸν κ. Κυρῆν ὅτι "τὸ Γιλαρα
"τῶν μεταρρυθμίσεων, ἐγκαταλεγέντα πρέπει ὑπὸ τῆς κυβερνήσεώς τε." Ἡ ἀφ: Δα
νειακὴ αὐτὴ ἀπάντησις ἔδωκε μέγιστον μ' ἐγκαρδίωσιν εἰς τὰ χαθρείνα κεκ=
λεισμένα ἀπαίσια τῶν δεσποτικῶν σχέδια, τὰ ὁποῖα μ' ἀπαθάρρυνεν
ἐπιπόσια τότε· ὑπέθετον ὅτι τὰ πράγματα ἤρχοντο ν' ἀκολουθήσουν τὴν
προτεταγμένην πορείαν τους, ἀλλ' ἐπιπλέον πάντοτε ν' ἀνεύρα ἑλέγχους
τρόπους, ἵνα ἀνεμποδισθῶ κατὰ τῶν σχεδίων τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἐμφυλίας.

Μετὰ τὴν ἀπολυτίκιν τῆς ἀποστάσεως ταύτης, ἔτυχον ἐν νέῳ πρὸς τὸν
φίλον μου. "Ἐσὺ ὑπέμενα πρῶτον ὡς παλαιάτης, διότι τὰ πρὸ τῆς πολιτείας
"μαθήματα εἶναι ὑπέρτερα παντὸς ἄλλου, ἀλλὰ δὲν κόλυκα νὰ ἀπα=
"ντήσω, ἵνα ὁ χρόνος μὲ ἐπιστοσύνην. Ἤδη λέγω σοὶ ὁμολογῶ ὡς ἀπο=
"κοιμωμένος, διότι καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀποστάσεις μαθήματα, ἂν καὶ
"δευτερεύοντα, εἶναι ἐπίσης σπουδαῖα καὶ ἱερά. Σὺ δὲν ἀγνοεῖς, ὡς καὶ
"ὁ κύριος ἄρας ὁμολογεῖ, ὅτι ἐγὼ κυρίως μέρος εἶχα τῆς ἐθνικῆς ἰδέας
"καλλιεργήσεως ἐνταῦθα. Ἡ κυβέρνησις ἐπιθέτει καὶ ἐμοὶ μ' ἄρον τὸ βάρος
"τῆς δυνάμεώς της, μεταφερόμενη ἔτσι, ἀλλὰ σοφὴ βραδέως. Ἐὰν τότε ἡ Βου=
"λὴ ἐξαφρόνει σύστημας ὑπὲρ ἐμοῦ, ὡς καὶ περὶ τὸ ἐν τῇ Ἑρμίονῃ συν=
"νεχιζόμενον μου Ἱερὸν Μοναστήριον, καὶ καλεύσασα τὸ ἄδικον πρᾶξι=
"κόπημα τῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ δὲν πρόβη καὶ σφαλέρα, δὲν συνε=
"πήρωσα τὸ ἔργον της. Εἶναι δίκαιον χρεών ν' ἀναδεχθῇ ἡ κυβέρνησις
"τὴν συμπεριφόρων, καὶ ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν σειρὰ πάντων ἐγκαταλε=
"λειμμένων σκοπῶν μου δι' ἀποφάσεως ἀποφασιστικῆς. Ὅθεν σὲ παρακαλῶ
"νὰ ὑποβάλῃς καὶ αὐτὴν τὴν ἐδέαν μου εἰς τὸν σύμφωνον τὸ ἀρμοῦν." Ἐὰν
ταῦτα ὁ φίλος μου, κατέλαβε ἀκριβέστερα τὸ δίκαιον τῶν ἀπαιτήσεών μου, μόνον
ἀπάντησιν ὅτι δὲν ἀναδέχεται τὴν ἐπιφόρτισιν ταύτην ἐνεργῶς, διότι ἤτο
βέβαιος περὶ τῆς ἀπολυτίκας. Ἡ κυβέρνησις, μ' ἐπρόσθετα, παραδεχομένη
τὴν ἀπαίτησιν τῆς ἀποφασιστικότητος, ἤθελεν ὁμολογήσει τὴν ἀνάγκην
καὶ ἤθελε χορηγήσει ἀφορμὴν καὶ ἐν ἑλέγχῳ, ἤθελεν καταδείχθῆ ἀνάξιος
νὰ ἐξακολουθήσῃ θέσεως ἀξιόλογος.

Κατέλαβε δὲν μ' ἔσχεν ἐν ὁμολογουμένῳ αὐτὴν παραλειπόμενος τὸ
φίλτρον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπέχει τόσα καὶ ἀνέβαλον δι' ἀποκλείσεις καὶ
ρὸς τὴν ἀπαίτησίν μου ταύτην. Ἀποχαιρετίσας δὲ τὸν φίλον μου, ἀπῆλθον
ἐν Κερκύρᾳ. Ἀφεθείς ἐν Κερκύρᾳ, ἐνόμιζον ὅτι ἐπιστρέφω
καὶ ἕνεκα φορὰν ἐν τῇ γενέτειρά μου χώρᾳ, ἐν ἀπὸ καλεσθεῖσα πανή=
γυρις καὶ πνεῦμα ἐκφραδείας, καὶ συναιλόμενος μὲ ἀποφάσεις ἔφερον
καὶ

καὶ λεληγμένας, ἤθελα εὕρει καὶ τὰς καρδίας ἐκείνων μεμεταγμένας, τὰ πάθη μᾶλλον ἐξημερωμένα, καὶ πορείαν ἐπὶ τῶν πραγμάτων καὶ ἐπ' ἐμοῦ μᾶλλον πολιτικὴν καὶ χριστιανικήν, ἐφανταζόμην ὅτι ὁ χρόνος, ἐπίτης καὶ τὰς ἐρεθισμένας ψυχὰς πρᾴνει, καὶ τὴν σκέψιν τριμάζει, ἐπεκύμανε καὶ ἐπὶ τῶν ἐχθρῶν μου, πρὶν μεγάλως ἐπαλύνειν. Καλπαζόμενον εἰς τὴν πολιτείαν, ὡς ἄλλος ὁ Θεμιστοκλῆς καλόρχετο εἰς τὴν Τροία,

„πάνδρων δυσμενέων καλέω πόλιν εὐρυάγυιαν."

Ὀφείλω δὲ ἐνταῦθα νὰ προλάβω τὸν ἀναγνώστην, ὅτι ἐν ὅσα ἐποίησαν καὶ πρὶν καὶ λύρα, πρόδηλος ἐνοχλοποιεῖται ἡ Καραμανία, ἤτις πάντοτε μὲ ἐγράφετο καὶ ἐπεβάλλετο, ὡς καὶ ἐγὼ ἐπίστευα αὐτόν, ἀλλ' ἐνοχλοποιεῖται μόνον τὸ Ἀργοστόλιον, καὶ ἐν τῇ πόλει ἀπομακρυσμένως ἡ σκέψις τῶν καλαχθονέων καὶ τῶν ὀμοφρόνων των σωνδέπολε, ὅλεκας ἀνέκαθεν ἐπὸ μανίας καὶ φθόνον ἐπιόμενον, μὲ ἀρέσον καὶ ἐπεβεβαίωνε, καὶ διὰ μυρίων ἀγώνων καὶ φανερῶν μέσων ἐπροσπάθει νὰ μὲ ἀποστέρησον, ὡς ἀπόλεσαν καὶ τὴν Ἑνώσιν, ἢν καλῶς ἐπετέλεσαν.

Ὅλον χαλὸν ἀφίχθην εἰς Ἀργοστόλιον, ἡ ὀπισθογάρδια μου καὶ ἐξ ἀνάγκης εἰς φυγικὸν τὸ ὄπισθεν σημεῖον τῶ θεάτρου, ἐπόγαμεν καὶ ἐγενόμεθα. Περίεργος σύμπτωσις! Ἄφνω ἔσεισθέν μου τὸ θέατρον τῆς Καρκαγγάς, καὶ εὕρισκον ἑσύνανε τὸν σκηνοθέτην μου τὸ τῆς Καραμανίας, ἐπίσης ἀνομολόν, κάποιος ἐν ὥρᾳ τῶν κοινῶν καιρῶν. Μόνος μετὰ τῆς ὀπισθογενείας μου, ὁδηγόθεν ἔχον βούθγαν καὶ σκεφόμενος ἐπὸ ἀστῆρον ἀναγκῶν, ἐπεχρεώθην νὰ σκέψον τὴν ἀρχαίαν χαβὶν τῆς ῥάβδου, ὅπως ἀγοράσον ἄρτον διὰ τὴ λιμναρ.

Μετὰ δύο μηνῶν σκέψεων, ὅλα ἦχον, φάνεται, σκέφθη καὶ οἱ πρῶτοι ἐρρωὶ τῶν ἐκδικουμένων σκλάβων, ἐπρέπη ἕλαον ὄπισθεν, διότι καὶ ἡ πόρεσις τότε, δὲν ἐξαρτᾶτο σχέσιν ἀπὸ ἐμὲ, ἔνεκα τῆς θέσεως καὶ τῆς ἀνεχήσεως μου, ἀπεφασίσθη δηλ. ἡ μετοικία μου, ἀλλ' ἐκεῖ καὶ ἡ σκέψις τῶν ῥαδιουργῶν καὶ τῶν ἐνοχλούντων, ἄλλοτε ἀπόστολίας βαθμηδὸν ἐφανερώνετο καὶ ἐπολυφύνετο. Μεταμόσθεν πρὸς τὸν λαμπρόν εἰς ὄπισθεν ἀνάγκον μὲν, σκὲν μεγάλον ὡς τὸ προηγούμενον. Ἕλον ἐκ μέρους τῆς πόλεως κατοικεῖν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων. Ἀπέκτησε αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ τὸ πρόγραμμα (cartello) τῶν ἐπεισοδίων τὸ θέατρον παρεστάνον. Αὐτὸν μετὰ τῶν ἐν τῶν Σολάνικον ἐπεκτάθην, μὲ παρεκκλήσθην ὡς ἡ σκιὰ τὸ σῶμα, διότι ἔλον καὶ μετὰ τέσσαρας μῆνας, μετάμεινα πάλιν εἰς ἕλαον ὄπισθεν, ἐπρέπον ἄπιεθεν ἐνὸς παλαιοῦ θεάτρου· μεγαλόν τῆς μαγνήλας μὲ παρέσυρεν ἢ μὲ ἔβλε καὶ ἄπιεθεν σημεῖον ἴδον, ὡς νὰ μὲ ἔλεγεν· Ἐλθὲ ἡ θύρα ἔγκειται

„ἀνοι-

ἄλλοτε ὁμοιάζον ἐν κοχῶς τὸ λιμαρνὶ καὶ ἄλλοτε τῶν Ἀθηνῶν,

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

„ἀνομολὴ, εἴσαι θε ἢ τὲ ὸ Ὀκαλής, ἢ τὲ ὸ ὀσοκριλής, ὅσοι ἐκαρεῖτοι, δὴν ἔχει μ ἀνάγκη νὰ σκύψῃς κὶ ὸ τὸ μέρος σι." Ἤσαν ἄραγε αὐτὴ λυχνοῦται συρεδίσεις, ἢ ὀσκιεμμρεὶ συρεταγῶν σοφιεκῶν παραγάσεων; — Ἤξερι ἔχει ἴσως τῆς πρώτης ἰδέας, ἐγὼ ὅμως ἔχει τῆς δεύτερας.

Μετὰ τινας ἡμέρας ἐκ τῆς πρὸς τὸν ἡγεμόνα μετακβάσεώς μου, ὁ φίλος μου Γεώργιος Μ. Φωκᾶς ἐλθὼν πρὸς ἐπίσκεψίν μου, μ' ἐκπλαίνουν ἐξ εὐαρεσκείας τινὰς φίλου, τῶν ὀφείλω μὲ ἀσπασμόν τὰ ὀνόματα, ἀπερά: σεσαν πρὸς ἀναπόφασιν τῶν ξενοχωρεῖν μου νὰ μοὶ χορηγῶσι κατὰ μῆνα δέ: ξιλο ἄμοι, ἤτοι δραχ: 120, (ἢ χορήγησις αὕτη διήρκεσεν ἓξ μῆνας). Ἐνέχ: θην μετ' εὐγνωμοσύνης τῶν φιλικῶν ταύτων συνδρομῶν, κατέλαι βριαδῶν καὶ ἀνεσυρεῖν πρὸς τὰ ἀπορέτα ἀνάγκας μου, διότι ἦτε δυσκολόλυτον τὸ ἄλφα, ἀποτελοῦντα τόλα τὴν ὀκκορήνγάν μου νὰ διαλυρεθῶ δὲν λέγω ὅσων ἐκορεσθῶ, ἀλλὰ κὶ Ἀθηναικῶς μὲ ἄμοι τάξιν, δὴν ἐκεῖν ἔκειν ὄφελον νὰ παρεφέρω τὸ φόβη ἀπερέφιτον, τῶν ἀνάγκων, ἐντὸς τῆς συνδρομῆς, καὶ νὰ διάγω ἡσύτε τὸν βίον τὸ ἐκεμπρεμένι κίχρεαγόλι, δόλε νῆφε καὶ μυρνὸς, καὶ δόλε χαμένδυλος καὶ ἐκμεταμορέφος, διότι ἐλάφρυνε πάρης δὲν ἔχει, ἤτε μ' ἤτεν ὤπορον ν' ἀκόμα ἐν τῇ Βέογρ, καὶ τῇ δημ: ρῃ καταγραφῇ τῶν πρεγρόφτων μου.

Καὶ ἐν τούτοις ἤθελα καὶ ἤτε κορέφη τὸν ἑαυτόμου ἐνδάμενα, ἂν αἱ ἀγα: πῶς τῶν ἐχθρῶν μου χαδιεφτίκε μὲ ἄφιναν ἀνενόχλητον, ἀλλὰ νυχθημερὸν μὲ ἐπό: λεγον μὲ τὸν ὑφίκε τὸ ὄνομ καὶ τὸ πολίτικον τὸ δικαιωμόν. Μπορεῖ τινες ἀγωνιαὶ, πρὸς τὰς ὀποίας ἄφιναν ἢ σύμφωνόν μου ἀπὸ τὸν ἐπόχην τῆς ἐπὶ τῶν Ἀν: τιμοβάρων κίχρεαγωσίας μου ὑπόφοσά τινα ἤτε ἐκ τρφίμων, ἤτε ἐκ δι: δάκτρων ἢ ἐνδοιάτων καὶ ὑποδοιάτων τῶν τέκνων μου, ἤρχοντο καὶ μ' ἐπομφιεῶσαν ἐπιμόνως νὰ τὰς πληρώσω· ἔχον δίκαιον, ἀλλ' ἔχον καὶ ἐγὼ δίκαιον, διότι τὰ Ἀντιμόβρα δὲν μοὶ ἀπέφερον πλέα, ἀλλὰ καὶ ταχρεφεῖν. Ἀνεχώρουν μὲν πάντοτε κενὰ, πλὴν συνεχῶς ἐπανεφέρβανον τὸ παρ' ἄλλων δεδανεισμένον ὡς αὐτὸς μόθυρα, διότι ὁ σκοπὸς δὲν ἦτε νὰ λάβω πληρωμὴν, τοῦτο τὸ ἐμνούφεον, ἀλλ' ἵν' νὰ μὲ ἐνοχλήσωσι, ἢ νὰ μὲ ἐμβάλωσι πρὸς ἀπελπισίαν τῶν ἀνέκαθεν ἐπιδεικνυμένων σχέσεων, διότι μοῦ ἀπόκλειστον τὴν χαρὰν τῆς εὐκοφίας τῶν δανείων, δηλ: τῆς διαβόρας καὶ τῆς ὑποδηλώσεως.

Ἄλλοι ἐπέρχοντο αἴφνης ἐν ὥρᾳ τοῦ μεσημέρου ἢ τοῦ δείπνου, ἵνα μοὶ καταγγείλωσι δεῖνα τὴν σπουδαίας παρευλροδίας τοῦ ὑπέρ Ἀναγαίου τοῦ ὀποίου ἀκούω καὶ τὴν ἄρεσιν τερμεφίας· τόσοι δὲ ἄλλοι ἢ καθ' αὐτὸν μανιάλιον, ἤξ' ἐπαγγεῖλο νὰ τὸν ἐνοχοδοκῶσι καὶ ἐξ τὸν

ἀλα:

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

λαξίας ἑλέγον νέον εἰς τὴν ὁδοίας δὲν παρευρίσκετο. Ἐξερχόμεν εἰς περί-
πατον καὶ ἔχον καὶ ἐκεῖ τὴν κόλπον παρακλάδας καὶ ἀμπέλους καὶ ἀμυγ-
δέας.

Πλαγιός τις τρεμὸς ἐκινήθη καθεμάς ὑπὸ τὰ παράθυρά
μου, τραγῳδῶν καὶ παίζων τὸ τετράχορδον, ἀλλ' ὅλα τὰ μετεκίνει, ὅλα τὰ
ἀναγνώσματα ἦταν τρεμά· ταῦτα ἀποκαλύας ἦταν ὑπαινεγμοὶ καὶ ἀμφι-
βολίαι, ἀμυνόλως ἐκφραζομαὶ τὸν σκοπόν, πρὸς ὃν ἀποκαθίστανται, ἐδίως δὲ
ἀναγνώσθον τὴν θέσιν μου, καὶ ὑπεβάλλον τὴν παρ' ἐμοῦ ἀπαιτουμένην
ἐργασίαν. Ἤθελον ὅλα διὰ ταῦτα ἀναξίν μέν νὰ ἐξή-
γησον τὸν μόνον ἐπὶ τῆς παρελθούσης σκηνῆς, καὶ ἂν μὲν ἐπετύγχανον, νὰ γίνω
συνθιασῶτάν μου, ἄλλως νὰ μὲ χαρακτηρίσουν παράφρονα ἢ ἀγύρτην, καὶ
νὰ μὲ ρίψουν ἐκ τὸν θεάτρου. Ἂν ὅμως τρίτον τις, ἤτον, ἐπρόκειτο νὰ δι-
αβρωματισθῇ ὑπ' ἐμοῦ, κύτταν ἔπρεπε νὰ ἦναι ἀκί ἔστω, ἀσύνετος καὶ ὑπο-
μελοῦς; ἀλλὰ ἐδυνάμην, συνετὴ καὶ ἀνεξάρτητος, δυνάτὴ τόλε ἐδύνατο νὰ
καταχρήσῃ καὶ ἐν πρακτικὸν ἀγέμερα ἐξαρόμενον.

Ἄνθρωποι τινὲς ὑπὸ ἑλῶν δὲν ἔχον ἰδῇ, ἤρχοντο δοῦλοι ἢ νὰ
μὲ συμβουλεύσῃ διὰ δυσμενοῦς ὑποθέσεις, ἢ νὰ τὰς ἀναγνώσω ἔγκαι δυ-
σπόμενα, ἐνῷ ὅλα δύναι ἐπόμενον, ἤτε ἀγνοοῦσαν τὴν θέσιν μου, καὶ
ἐνῷ ἐγὼ πρὸ πολλοῦ χρόνου καὶ τὴν δυσμενείαν μου δὲν ἐπαιγνιδόμεν, καὶ τα-
δυσμένεια δὲν ἐπόχραζον· ἀδιάφορον ὅμως τοῦτο, τίνον ἀνάγκην νὰ ἐκκλῶ-
μαι καὶ νὰ ἐπιθέμενον ἀδικαιόδεος, καὶ τοῦτο ἀρκεῖται. Τινὲς ὑπὸ τὸ πρό-
σχημα τῆς ἄκρας φιλίας ἢ σχέσεως, ἤρχοντο κατὰ τὰς ζωρίας τῶν πρωϊνῶ-
σεων καὶ τῶν ἐπαγγελμάτων ῥαδιουργιῶν, ἵνα παραλυθῶσι καὶ ἐκκρέμασον
ἀμφιβόλους τὰς διαφόρους ἐνεργείας, τὰς φόβους ἢ τὰς κινήσεις μου, δεύτε ἐπόμενον
ἴσως ὅτι καὶ ἐξ αὐτῶν ἠδύνατο ν' ἀναπαρεύσω τὰς διαθέσεις μου, τὸ θάρρος
ἢ τὴν δειλίαν μου, τὴν παρλαρίαν ἢ τὴν ἀπαίδευτον μου.

Ὁμιλοῦν τινὲς ὡς ἄκρον ἀγνωμονοῦντες ὑπὸ τὴν πρόφασιν τῆς
ὁμιλίας, δίκαιον πολλάκις καὶ ἐπὶ ἐβδομάδας ἄνευ τῆς προσωπίδος μου
ἐντὸς τοῦ μικροῦ οἰκίσκου μου, ἵνα συμμαρτύρωσι δεῦτε, ἢ μᾶλλον νὰ ἐπαν-
ξάνωσι, τὴν ξενοφοβίαν μου καὶ τὴν πικρίαν τοῦ ξένου ἀρτοῦ τῆς φυλακῆς
μου. Διὰ τοῦ τρίτου τόπου πολλοὶ τῆς φυλακῆς μου, συνέλεγον νὰ ἐκφω-
νοῦν καὶ τὴν ἐντὸς τῶν τοίχων κρυπτομένην οἰκογενειακὴν ἔριδαν,
καὶ ἐὰν διακόψωσι τὸν κρότον αὐτῶν πάλιν, ὅπως διαλυθῇ τὴν ἀ-
μεριβολίαν τοῦ σεβασμοῦ καὶ τὴν ἐπόλαυσιν τοῦ οἰκείου ἤθους. Ἄλλοι
ἐπιβεβαίωσαν τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐπόλαυσιν τοῦ οἰκείου ἤθους. Ἄλλοι
ἔλεγον ἐξ ὅλης καρδίας μοι προσήκοντα συνθήματα φιλανθρωπίας, ἢ μ' ἐπ-
ειδάρον ἐκ τοῦ μικροῦ οἰκίσκου μου, ἵνα συμμαρτύρωσι δεῦτε, ἢ μᾶλλον νὰ ἐπαν-
ξάνωσι τὴν ξενοφοβίαν μου καὶ τὴν πικρίαν τοῦ ξένου ἀρτοῦ τῆς φυλακῆς
μου, συνέλεγον νὰ ἐκφω-
νοῦν καὶ τὴν ἐντὸς τῶν τοίχων κρυπτομένην οἰκογενειακὴν ἔριδαν,
καὶ ἐὰν διακόψωσι τὸν κρότον αὐτῶν πάλιν, ὅπως διαλυθῇ τὴν ἀ-
μεριβολίαν τοῦ σεβασμοῦ καὶ τὴν ἐπόλαυσιν τοῦ οἰκείου ἤθους. Ἄλλοι
ἐπιβεβαίωσαν τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐπόλαυσιν τοῦ οἰκείου ἤθους. Ἄλλοι
ἔλεγον ἐξ ὅλης καρδίας μοι προσήκοντα συνθήματα φιλανθρωπίας, ἢ μ' ἐπ-
ειδάρον ἐκ τοῦ μικροῦ οἰκίσκου μου, ἵνα συμμαρτύρωσι δεῦτε, ἢ μᾶλλον νὰ ἐπαν-
ξάνωσι τὴν ξενοφοβίαν μου καὶ τὴν πικρίαν τοῦ ξένου ἀρτοῦ τῆς φυλακῆς
μου. Διὰ τοῦ τρίτου τόπου πολλοὶ τῆς φυλακῆς

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὴν ὁδόν ἱερεῖα φανερὰ νὰ μοῦ βεβαιώνουν, ἂν καὶ ἐπερρέπεν φραγμός νὰ μὲ παρεμπόδιζεν εἰς αὐτὴν τὴν ἀγροίαν μου καὶ ἀνεπαισθήτως. Κάθετε δὲ ὅλος τῶν ῥαδιουργιῶν καὶ τῶν λεηλασιῶν ἀνέκαμπτε καὶ μαρδίαρά τε ἢ θυσίαν τὸ Ἰακαρολὸν δημευόμενον εἰς μαγιόρεσον νάσιον. Καὶ ἐν τοσούτῳ ἐκεῖ τοιαῦτα ἐδοκίμαζον ἐκεῖνοι τῶν κόρσων τῆς σαλπίδος μου, ἐκεῖ τοιαῦτα διὰ τῆς σοφίας καὶ τῶν θυσιῶν μου ἔγκον λαμπρόν καὶ δοξάσας, ἐγὼ πανταχόθεν ἐκαρτέρουν καὶ τάχιον πέρας αὐτῆς, διότι τότε ἐξέδωκεν τὸ ἐπιγραφόμενον πολιτικόν· Ἀρχαιολογικὰ λείψανα τῆς κάτω Καφαλληνίας." Πλὴν οἱ καλαδεῦταί μου διέμενον ἄπαρτοι ἐφ' ἑαυτῶν καὶ ἐκοχλαζόν τορφάντων, διότι ἔπρεπον πολλάκις δυνατοὶ νὰ μὲ ὑποβάλλωσιν εἰς τὸν αἰσχρὸν θυγὸν τῆς νέας πολιτείας των.

Διελάχθην μετὰ τέσσαρας μῆνας νὰ ἐπιστρέψω τὸ ἐπὶ τῆς Δεκφορτ ὅπλιμον· ἤφιγον ταχέως καὶ τάχιον νὰ μεταστῶ· ἔχε καὶ ἐν διαγράμμα μελαίνοις μου τὴν σημασίαν, ἕνα μία ἐκ τῶν σημείων λεηλασιῶν, καλαδεμένος σὺν τῶν ἵππων καὶ τῶν διέμεναν τὸ ἀνάλογα καὶ σιωπηλοῦ βίου μου· ἐν συνεχείᾳ μεταφορᾷ τῶν ἀγγείων τῶν πολεμικῶν ἐπιστρέψαμεν, ὡμοιάζε μὲ τὸν τὸ Ἀθηνᾶν, φέροντος ἐπὶ τῶν νώτων τῶν σωμάτων καὶ τὰ ἐργαλεῖά τα, ἢ τὸν τὸ Ἄραβας Βεδοῖνο μεταβάλλοντος τὸν σκηνώματα.

Τὴν 18ην Ἰανουαρίου 1861 μετεκομίσθην ταχέως εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ τοῦ κόντος ἐν τῇ νέᾳ Ἀλεξάνδρᾳ Σαφρεῖ, κειμένην εἰς γειτονικὸν τινα ὄπισθεν τῆς πολεφόρ, καὶ ἔχουσαν ὑπὸ τὸν ἐπιμέλειαν ἑξέδρας τινὸς τὸ ὀνομαζόμενον Θέαλρον. Ἦτον ὅμως ἀρκετὰ εὐρύχωρος, πλὴν σεσαθρωμένος μὲ πολλὰ σκηνόθυρα ἐκκρέμοντα ἄνευ ὑάλων, ὅλη ῥυπαρὰ καὶ μὲ ἐξωθεν μᾶλλον σκοτεινά· ἦτο παραμφαρὴς τὸ τῶν Ἀθηναίων θέατρον καλαδεμένος. Εἰσερχόμενος τις ἐντὸς αὐτῆς, ἐνόμιζεν ὅτι εὑρίσκετο ἐντὸς καταμόνου· ἦτον ἄγδος χαλεπόν, ὅσον συγκαλύπτουν πολλοὶ φυλακὶ καὶ γλῶσσαι, ἔκτασιν καὶ μαγγρῆν καὶ ἀναφαιτῶν πολύ. Εἰς δύο δωμάτια καλάμιν ἢ ὀμοιόμορφα ἐνὸς ῥάστο, μικροτέρου μὲν καὶ ἐσχάτου, πλὴν νοήμονος καὶ ἐγκαλιοῦ, ὀμοιόμορφα φιλόνοφος, χριστιανοῦ καὶ φιλόδοξος· – εἰς ἕτερον καλάμιν ἐφοστοδιαστὴς τις ἐπόφοιτος, ἐπαγγελλόμενος τὸν Δεβάτσιμον· – εἰς ἐπόμενόν τε δωμάτιον καὶ δύο μεσαῖα (mezzanini) πρὸς τὴν ἔξοδον, καλάμιν δύο ἕτερα γυναῖκες ἀρμενόφωνοι διαμονῆς· – ἐν ἕνα ἕτερα δωμάτια καλάμενα ἐγὼ μετὰ τῆς οἰκογενείας μου καὶ ἐπέρασα καλὰ μῆνα δίχως πάντα· – εἰς ἕτερα δύο, τὰ ὁποῖα ἦσαν κενά, καλάμενοι ἀκόμη ἄλλοι, ἐξ ὧν δύο ἦσαν συγγενεῖς μου.

Τοιαῦτα

Τοιαύτη ἦτον ἡ μεγάλη ἡ ποιμὴν Ἑλλὰς, ἐντὸς τῆς ὁποίας μ' ἐρώτημα μὲν διέμενα δεκαοκτὼ σχεδὸν χρόνους. Ἄλλο καὶ αὐτὴν μία ἄλλη δυστυχία εἰς ἣν ἐκεῖνον ἄκαιρον ὑπεβαλλόμην, δουλεία ἔμως ὀδυνηροτέρα πάσης ἄλλης, διότι εἰς τὸν ὑψηλὸν ἀέρα, προκόβη καὶ ἡ ἀθλία ἀχαριστία· κ. τὸν ἡ δεκάμηνος ἀγνῶν καὶ ἀγρῶν θυμάτων, ἐντὸς ἀκαθάρτων καὶ ἀποφρόνων δωμάτων τῆς Καταμπρρεφίας, ἄξιον ἀποκόμμα τῶν νέων αἰθόντων τῆς ἀγρίας ἐκείνης ἐποχῆς.

Πλὴν ὅμως οἱ ἀχθοφόροι καὶ ὀδοιπόροι κόλῶν οἱ ἄλλοι γέροντες, ἐνῷ πέτρες, ἄλλοτε πυρωδόντες τὰ πόδια εἰς ἀμαλφίτς ἔχον καὶ ἐμὲ ἀνεπαίσθητα παρα δόσῃ, δὲν ἐπερφίξανο εἰς ἐδᾶ, ἐξιμοφόρτον καὶ τὸν σοφίτη πόρφον τῶν ρα διστρῶν καὶ τῶν ἀνοχλήσεων. Ἑνόσῳ ἔβλεπον τὸν ἀνδρεῖον παρλαρίαν μου καὶ τὸν αἰωνίων ἀσύλλογόν μου, ἐπὶ τοῖς ἐρωτόνο καὶ ἐξεπόλεμον καθ' ἑαυτὸ τὰ φαρμακερὰ βέλεα, ὅπως μ' ἀναγκάσωσι νὰ ἴδῶ εἰς τὸν σκοτὸν τὸν μόνον καὶ τὸν ἐξορμαζόμενο ἔλα τὸν ὀδοῦ, εἰς ἣν μ' ἐπέφερον ὀρόσκοφρα· ἐμέ μένο καθ' ἑαυτὸ καὶ μάλιστα ὀπρέβαινον καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον.

Τὰ φυλάκια, τυραννικὰ καὶ φλογερὰ πάθαν ἔχει ὅμως τοῦτον τὸν τυφλόν καὶ σκοτεινόν τὸν δίκαιον, εἶτε δὲν ἐδύνατο σχέσιν νὰ ἐνοιάσῃ ὅλα αὐ ἐσιβόνος καὶ τὰ ἀγαθὰ μέσα του, σκηνάφον ἀνθέλε τα ἀφ' ἑαυτοῦ, ὡς ἔφασκον, ἐσεδίκαιον ἀπολαμβάνοντα, διότι αὐ μεγάλαι καὶ γενναῖαι ψυχαὶ, αἵτινες ἐμφορῶνται ὑπὸ ὑψηλῶν ἰδεῶν ἐκεῖ νὰ καλαβαίνωσι, ἄλλ' μεῖζον ἐνισχύονται καὶ σφριγοῦσι, διότι βρέφονται ἄλλος ἡ ὀσφὺς ὑπὸ τῶν δεσμῶν καὶ κινδύνων. Ἀν ἔχον, ὡς ἔλεγον, ἀνάγκην ἐπὸ ἐμὲ, καὶ ἤθελον νὰ μὲ προσφέρωσιν εἰς ἑαυτόν, ἢ ἐπαθαίνον νὰ καλαβήσωσιν εἰς ἀμοιβαίαν ἕνωσιν συνεννόησιν, ἔφυγον ἀνάπαθον ἢ καὶ ἐνόσῳ ἤτο καιρὸς, νὰ μὲ διαφθείρωσιν ἡδονικῶς, καὶ νὰ μὲ μεταχειρίζωνται καθάλαρα καὶ ἀπὸ τὸν δεσμόν, ὡς ἤθελον δίκαιον καὶ πρέπον, χρησιμεύοντα καὶ φυσικῶς θυμόν, καὶ ὡς ἀπόλυτον ἢ γενναία σκέψις μου καὶ ὑπερφόλαρα, καὶ ὡς ἀπόλυτον ἢ γενναία σκέψις μου ἤθελον καὶ ὑπερφόλαρα ὁ σφριγοῦσα μεταξὺ σφριγούσων ἀνδρῶν, διότι ἄλλως πᾶσα ρεον ὁ σφριγοῦσα μεταξὺ σφριγούσων ἀνδρῶν, διότι ἄλλως πᾶσα ἀπὸ μάγος μου ὑπεχώρησεν, ὁ μόνον ἤθελε μὲ ῥίψῃ ἐν σκοτεινὸν χάος, ἀλλ' ἤθελεν ἔχθραν καὶ ὀδύνας εἰς τὸν θέλον ἢ τὸν ὀπάλον, ἐπαδυναμῶν σα μὲ ἔλλον καὶ θάνατον τὸ χαρακτῆρός μου.

Ἡ ὀνομασία μου θέσις μ' ὀνοχρίστε, νὰ πέρνα τὸν ἥλιον σκλάβος ἐν σίγῃ ἀφ' ὅσου μοῦ τὸν ἔδοσον, καὶ νὰ τὸν σκηφόνω κατὰ ἑβδομάδα ἢ κατὰ μῆνα, ὡς ἐπιφορτόμενον νὰ προμηθεύωμαι χρήματα. Ὅσον χρόνον ἀπαν μῆνα, ἀφέσως ἢ μυστικὴ ἀγανακτίσαν, ἔλεγον ἐκεῖ τὸ μέγεθος τῆς θυνόμενον, καὶ ἐνεργοῦσα νὰ μὲ μεταχειρίζωνται καθάλαρα καὶ ἀπὸ τὸν δεσμόν, διότι σκλάβος μοῦ τὸν ἔλεγον ξένον, ἢ ἀνθρωπομόνον, ἢ μεγα

νόν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

νόν, ἢ ἄγαλμα· ἔνεκα δὲ τῶν ἀνεχῶς μὲ τὴν ἐδυνάμην νὰ ἐπανίσω θερμοτάν. Ἐπορεύθην ἀναγκαζόμενος καὶ ταχυπῶς μὲ νὰ τὸν δέχωμαι, καὶ νὰ σκέπτωμαι ἐξ αὐτῶν ἀπλῶν μόνον, διότι κατὰ τὸ σκότος μέρος τὸ χρόνου ἔφερα ἔχον ἀρτόματα.

Εἰς τὴν ἐπιούσαν ταύτην πανοικοφορίαν, προσέθετο καὶ τὰ δεινὰ τὸ χαμηλὸν εἰς ὄμπρια σκεπασμένον καὶ ἄνευ ἀσφαλῶν πηγάδων. Πολλάκις ἐγγίζομεν περὶ τὸ μεσονύκτιον, ὡς εἰς τὰ Ἀνδρίτσενα, νὰ σφάξῃ καὶ δέρνῃ τὰ παράθυρα καὶ τὰς θύρας, ἀνοιγόμενα ὑπὸ τῶν φοβῶν ἀνέμων, καὶ ἐκτελοῦντα εἰς τὴν βροχὴν καὶ τὸ ψύχος τὰ ἐμφρὰ λάκκαρα, ὡς τὰ ἀξίθελον ἐν καιρῷ τῆς ἡμέρας εἰς τὰ βλέμματα ἔχειν συνοικίαν, εἰς τὴν ἀγορχομένην εἰς τὸ ῥάβδον πρὸς καλοκαιρινὴν φορεμάτων, εἰς τὸ λεροστυλαῖον πρὸς παράδοσιν μαθημάτων, ἢ καὶ ἄλλας ὁδοὺς ὁδοιπορεῖν νὰ διέρχωνται μικρὸν τινὰ διάστημα, ὅπως μεταβαίνωμεν ἐκ τοῦ ἄκρου τὸ σκοτάματος πρὸς τὸ κοινὸν μαγγρῆον καὶ ἀναγκαῖον.

Ἐνῷ εἰς τοιαύτην διαλέγεν ὀκνοφορεμένην ἀκμαιοτάτην, ἤλθεν φοσκῷ τῇ χόρῳ ἀνὰ τὰ ὑψηλὰ τῶν καρδίας καὶ νὰ φαιδρύνῃ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐκίνησεν κατάβασε, καὶ τότε ἐσκοτεινιάσαμεν, εἰ κατακλυσμοῦ ἐπάρβαν ἐν τῷ ἀφρῷ, ὡς καὶ ἐν τῷ μεμονωμένῳ καὶ φόβῳ σκηνῷ βίωμεν, καὶ δεύδιον ὅλα ἄρχιν ἐδιόφοβος, ἀλαφρὸν, ἀσφαλίστρος, βαρὺς, ἀπόλυμος, σκέφεων κ.τ.λ. Αἱ σκεφοφορίαι αὗται δὲν ἦσαν τῇ ἀληθείᾳ ἀληθεῖς τὸ σχεδόν τον, ἀλλ' ἦσαν αἱ πρόσκαιρα φαντασιώδη, ἢ ἀσυνήθεια τὸ φοβεῖν καὶ τὰς καπνάς.

Ἐν βεβαίως ἐπόθοτε ἐφημέρευσα πολύχρονος καὶ φιλοπόνος, ἢ σοφὸς καὶ κῆρος· ὁ χαμηλόφρων ὑπῆρξε πάντοτε ὁ αὐτός. Καὶ πρὸν τῶν ἀσυνάφων καταδιωκόμεθα εἰ χίονες μὲ ἦσαν ἡμῶν πυκνοί· ἀστέρων ἀστίων καὶ τὴν πολυφωνίαν καὶ τὴν ἀφωνίαν. Ἡ τάξις ἐν τῇ ἀκαταστασίᾳ μὲ ἦτον ἴδιος τὸ βρεπτικὸν χαμηλόν, τὰς ἀσκίας καὶ ἡ ἀκαχίη μεταβολὴ σφόδρα μὲ καταπαλεῖ· εἰ δυσκολάστερ μὲ ἦσαν σκάνεια καὶ ἀμφιβόλοι, ἀπορεῖν τὴν μεγάλην καὶ τὴν ἀρρωστίαν, ὡς τὰς ἀσκίας ἤμην ἐπιτήδειος· ἡ, συμπεριφέρομαι μᾶλλον σοβαρὰ, ἀλλ' εὐπρόσιτος καὶ ἀνοχύμενος ἀδιάφορα ἀσκίας καὶ ἐν τῇ ὑπερηφανείᾳ καὶ ἐν τῇ χαμηλοφροσύνῃ, δὲν ἦτον ὅμως καὶ ἐλλιπὴς ἀπαράλλακτος. Αἱ ἀσκιγρόνοι μὲ ἐπεμπόνουν καὶ κατάδικοι, ἐν σκοτεινὸν χαμηλόφρων ἐν ἀρχόμενον ἄνευ προσφωνουμένης μαρτάδος· αἱ ἀρχαί μὲ ἀπάλαιαι, καὶ σκεπτόνοι μὲ ζωηρὰ, αἱ ἀσφάνοι μὲ ἀμετάβλητοι· μόνος ὁ κίνδυνος τῶν σαλμάδων ἠδύνατο νὰ μὲ ἀγωνίσῃ· καρτερικὸν ἐν τῇ πόνῳ, ἀφιλοκερδὴς εἰς τὴν βοήθειαν, ἀνόκνος καὶ ἄφθονος ἄμμος καὶ σπουδὸς τῶν πόνων, πολίτης καὶ ἐγκαρτερικὸς

πρὸς

πρὸς τὸν ἀρχιεπεῖν φίλος, ἐπόμενος ἀλλ' μεταφυτεύω ἐις τὴν ἐκκλησίαν με τὸν
ἐχθρὸν, συνδιαλλαγεὶς καὶ εὐχαρις με ὅτι μοῦ ἐξέλεγον ἀδόμενα τὴν χῶρα.
ἐδέσποτα πρῶτος προσέβαλλόν τινα, ἀλλ' ἐὰν ἐδαμνόμην δυρεὰν, ἡ συμφορά:
νοῦς μου ἦλθε βραδέως, καὶ μετὰ προσηγορίαν ἀδοχρῶσαν ἐξάμηνον· ἡ
ἄλλα ἐκκλησιάσαμεν μὲ καθίγαμεν ἡσυχέτιχον, ἀλλὰ ὁ ἀρχιερέας μου
δαχάνας καλεσραΐνετο· μενεσκαμεία ἐδέσποτα ἐκφύγωμεν ἐις τὴν φυ:
λακήν μου· ἤλε ἀνελεημόνως ἀμαχέλαν, ἤλε ῥαδιουργίας ἐσκευάρμν πολύ:
διάλλαντος ἤμουν μὲ τὸν ἀνθενικὸν μόνος καὶ τὴν φανδᾶν χαρακτῆ:
ρας, διότι τὸν ἐθεώρν ἡ μόνον πρὸς ἐκυτόν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἄλλον ἐπιβλα:
βῆς. Τὰ ἐσκυραλέγερα ἐις ἐμὲ πάθν ἦσαν ὁ πρὸς τὴν ταλίδα καὶ
τὸ μαγαδῆον τὸ ἔθνος βαρρὰς ἤμον, καὶ ἡ πρὸς τὰ λέκνα μου μεγάστη
μελοφορία, διὰ τὰ πάθν ταῦτα ἤλε προσκόμματα μὲ ἐκκόψαν, ἤλε
κίνδυνον μὲ ἐδαγλίαζον, ἐκ τόλμν ἐπιχχόμενν μᾶλλον παρ' ὅλα ἐδυσθά:
νόμεν, ἐθεώρν τὴν ἐσκρόπιδιν πάντων, ἤγν καὶ μὲ τὴν θυσίαν
τῆς ζωῆς, ἐις τὴν θρίαμβεν τῆς ἀρετῆς. Ἡ ἐν μεμφορφαίᾳ ἐθεωρεῖ αὐ:
τὴν ἐμὲν τὸ χαρακτῆρόν μου, ἤγον ἐδέλε ἡ ἰδέα καὶ μετὰ τὰ σωματό:
νεα δημόν· ἔτν, ταῦτα συνάλλγεν νὰ μὲ καλαθόνν μᾶλλον εὐ:
ρέθιμον καὶ ἐσκεμμένον, συνέταγεν συνήθνς ἀνεπόφευκτον τὸν
ἀναξίν παθημάτων, τὰ ἐδοῦν ἐπάγν καὶ τῆς ἀπιστίας καὶ ἀδικί:
ας τῶν ἀνθρώπων.....

Διαλεχθὲν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἐσκλόνων καὶ τῶν σκευωριῶν τῶν ἐχθρῶν
μν, τὸν ὀδόν μόνος ἐπεξέρχομν πλανόμενν τνὰ, κυριεύόμενν ἄγχος ἐνό:
σιον ἐλάφας, ἤδον ἡμέραν τνὰ νὰ φύσῃ ἐνὸς τὸ δωμάτιόν μν ὁ κύ.
Θεόδωρος Κωρῆτος, ὅστις μετὰ τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπανοδόν μν,
ἐδέσποτα ἦχε μ' ἐπισκεφθῇ. Τὸν ἄνδρα τοῦτον μελετηθέντα δυρεὰν ὅτι:
μὲ τὰ λόγν τὸ βίαιο ἐις ἐχθρόν μν, καλῶς ἐγνώριζον, ἡ μόνον ἐν τῆς ἐδε:
μενῆς παρελάας τν, καὶ ἐν τνὶ ἐπιφυλακῶν συριστῶν, ἐπὶ τὸν ὀσέ:
ων ἐπόμενον, πλὴν δὶς φόβνν δυσοχῶς τὸν συμβνμόν μν, ἀλλὰ καὶ διότι
ἐχρεμέτιζε πολὺ διδάσκαλός μν, καὶ ἐπιφόβνς ἐδεκόμερος φίλος μν, ἡχὶ βεβαί:
ως παρελθεῖν, καθότι παρελθὼν ἀνὴρ ἐδέσποτα ὑπῆρξε· καλὸς μόνον ἤλθε:
νεμὸς καὶ διὰ βίν σχεδὸν διδάσκαλος, καὶ ἐδὲν πλέον.

Οὗτος ἀμοιβὴν ἐφέρθν ἐνὸς τὸ Χαρίν μν, ποὶ ἔμένον μετὰ τνὰ
ἀμοιβαίνς χαριλογρεῖν, ἐδεκλέρον συνάλλαξεν, ὅταν μεταβαίνν μό:
νον ἐν ἄλλον δωμάτιον μ' ἐπανέθνν τὸν ἐφεξῆς λόγνς. "Θαυμ' ἐδέσ
"ποτα ἐν Ζακύνθν, ὅτν ἤδον παλὸν μέρος, οὕτνς μ' ἐπορφόρεον
"νὰ σοῦ προσφέρω τὰ σεβάσματά μν, καὶ συγχόνεν μ' ἀνέθε:

"καν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

„μαν τὴν ἐνοχήν νὰ σὲ ἀποκαλύψω ἐλευθέραν τὴν κρυφεύουσαν μετὰ τοῦ
„Ταριβάλδη, ἐφ' ὅσον τρεμουσίας δύσης τὸν ὅρκον τῆς ἐρώτησεν τὸ ἀπόρρητον!"
– Ἐγὼ ἀμέσως διεπόφασα κἀτὶ ἀπάντησα. „Θέλε ὅρκον δίδω, ἤτε τὴν ἐλευ-
„θέραν θέλω νὰ γνωρίσω· ἂν ἴδεις ἔλαβε μὴ ὑποχρέωσιν εἰς ὁμοφροσύνην
„καὶ ἐλευθέραν ἔχεις νὰ μὲ φανερώσῃς, δύνασαι ἐλεύθερος νὰ ὁμιλῇ-
„σῃς!" – Τότε ὁ Καρῦστος ἐπρόσθεσε. „Πιστεύω ὅτι ἔχεις ἄξιον τὴν ἀποστο-
„λὴν εἰς τὸν τραλιγὸν Ταριβάλδην, καὶ ὅτε ἠδύνασο νὰ τὸν θεωρήσῃς ὡς
„ἀρχηγὸν καὶ νὰ δεχθῇς ὑπὸ τὴν συμμαχίαν του. Ἐὰν τέλος συνεργάσαι μα-
„τὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν δεξιῶν ἀδελφῶν μας, καὶ ἐπέ-
„βαλεν εἰς τὴν Ἤπειρον μὲ ἑκανὸν στρατόν, δὲν εὔθυμος συμφωνεῖ τὸ κα-
„νονίσω; – Τὸν Ταριβάλδην ἐπαινέσαν ἐγώ, ἐκτιμῶ πολὺ εἰς τραλι-
„γὸν γενναῖον καὶ πολεμικόν γνήσιον, ἀλλ' ὄχι καὶ ὡς πολεμικὸν ἄνδρα,
„καὶ ἐγὼ ὡς πολεμικὸς ἄνθρ δὲν ἀσχόλησα νὰ ἐπροβῆτε εἰς τὰ σχέδια
„καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις ἑνὸς τραλιλιοῦ ἀνδρός μου, ἀλλ' ἐγνωρίζετε πο-
„λεμικὸς ἀνός. Ἤθελε δὲ ἐπιθυμῶ ὡς πᾶς ἕλλην φιλοπάτρις τὴν ἀπελευ-
„θέρωσιν τῶν ὁμογενῶν μου. Ἠμπορῶ, κ. Καρῦστε, νὰ μοῦ ἐγγυηθῇς, ὅτι
„ἡ συμμαχία τῶν Ἑλλήνων μετὰ τοῦ Ταριβάλδη καὶ ἡ ἐλεύθερη τάξις εἰς τὴν
„Ἤπειρον, δὲν θὰ ἐπενέγκῃ τὴν ἀναβίωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου, οὐ δὲν θὰ
„κινδυνεύσῃ τὴν ὑπαρξίν τὸ ἔθνος ἀπὸ μέρους τῆς Εὐρώπης, οὐ ὅτι ὁ Τα-
„ριβάλδης δὲν θὰ ἀγωνισθῇ διὰ λογαριασμόν ἑαυτοῦ καὶ τὸ ἔθνος τον; –
„Τοιούτως ἐγγυήσεις, μ' ἔφεν ὁ Καρῦστος, δὲν δύναμαι ν' ἀναδεχθῶ. –
„Θέλε ἐγὼ ὅρκον, ἐπρόσθεσα, δύναμαι νὰ συμφωνήσω τὰ σχέδια
„καὶ τὰ κινήματα τοῦ Ταριβάλδη." Μὲ τὴν τελευταίαν τότε λέξιν
λόγου διεπόθη ἡ συνάντησίς μας, καὶ ὁ κ. Καρῦστος ἀποχωρήσας
μας ἀπῆλθεν.

Ἐν τέλει οἱ λόγοι τοῦ, κάπου μίαν βραδυ�ς, διεκόπησαν τὰς
ἀποκαλύψεις τῆς Καρυστινοῦ. Ἐλαβόμεθα τὴν ἀναφορὰν
καὶ τὰς εὐχάς αὐτῆς διαλύσεις, τὴν ἐπιφυλασσόμενον ἀπελευθέ-
ρωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου, τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἔθνους κινδύνου καὶ
τὴν πρωτοφανεστάτην ἀφέρεσιν, τὴν ἄφεσιν τὸν χρόνον νὰ
κάμῃ πληρέστερον ἀναπόλησιν.

Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἔλαβε καὶ ἡ 11η Βρεττανικὴ περίοδος,
καὶ ἤδη ἐπρόκειτο ν' ἀναχθῇ Βρεττανὸς ἄγων διὰ τὴν 12ην Πε-
χὴν πρόξενος καὶ ἀνέφερον καλεβάσσιον συνταχθῆναι, ὅπως μὲ
συνοδεύσῃ ν' ἀποδοθῶ εἰς τὸν ἐπιφανῆ αὐτὸν ἄγωνα.
Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἦλθον ἀπροσδόκητος ἡμέραν τινὰ εἰς τὴν θύ-
ραν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μαν τὸ δυνατότερον τὸν Διευθυντὴν τῆς ἀναγνωσθείσης Τραπέζης τὸ Πρακτικὸν κ. Ἰωάννην Ζωγλότρον, ἄνδρα ἐν ἐδίοις πρότερον ἔχον ἴδῃ ἐν τῇ πατριδι ἡμῶν. ὑπεδέχθην αὐτὸν μετ' εὐπροσηγορίας, καὶ καθίσαντες ἀμφότεροι εἰς ἀναπαυτήριον, μ' ἀπεύθυνε τοὺς ἑξῆς λόγους. "Ἤλθον κ. Ζερβά, ὡς ἀπεσταλμένος παρὰ τῆς ἐπιστημονικῆς καθ' ἡμῶν. Τὸ πρᾶγμα, ὡς δὲν ἀγνοεῖτε, δύσκολον καὶ δυσάρεστον καὶ ἐκεῖνον ἀνάγκην βεβαιότητος καὶ βεβιάσεως· ὑμεῖς δύνασθε ἐξ τοῦτο μεγάλως νὰ συνεισφέρετε. Ἤδη πρόκειται ν' ἀναιρεθῇ βεβιασμένος ἀγών, μὴν ἀποστερεῖτε νὰ γράψετε μέρος εἰς αὐτόν· ὁ λόγος σας ἐν τῇ βεβῇ θὰ ἔχῃ πολλὴν βαρύτητα· κ' ἐλπίς ἐστηριγμένη καὶ θέλω νὰ σᾶς ἐπιστέψῃ εἰς τὴν ἐδικήν μας παρακαταθήκην, ἐνόνω καὶ ἐγὼ τὰς ἐδικάς μου."

Οἱ λόγοι οὗτοι ἦσαν ἴσως ἕνεκα τοιούτου, ὄχι ὅμως καὶ ἐμοῦ, ὅστις δὲν ἤμην πλέον ἀδαὴς καὶ πραγματικὸς καὶ προσέτι· ἐπομένως ἀπεκρίθην. "Λυποῦμαι, κ. Ζωγλότρον, ὅτι δὲν δύναμαι νὰ συμμορφωθῶ τοῖς ἰδίοις σας εἰς πρὸς τὴν ἀπὸ μέρους μου προσδοκωμένην βεβαίωσιν· κοπιάζω ὅτι πᾶσα προσπάθεια εἶναι πλέον βεβαία, ἔνεκα τούτου μετὰ δυσαρεσκείας ἐκφραζόμενος νὰ μὴ συμμορφωθῶ πρὸς τὰς παρακλήσεις σας."

Μετὰ τὸν κ. Ζωγλότρον ἦλθον καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ ἀπὸ τὴν ἔξοχον, ἀλλ' ἄνευ αὐτοπροσώπου ἐμφανίσεως. Οἱ πολλοὶ ὅμως ἐπαναλαβόντες ἐφόδους ἦσαν οἱ κ.κ. Νικόλαος Θ. Δικαίος, Παναγῆς Κερκυραῖος, Ζωρίδαν Κορκοβίκας καὶ Μαρῖνος Δεβεραλός, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐπὶ λίαν ἐνάδωκα..... Ἀποδεχθεὶς δὲ εἰς τὸν ἀγῶνα ἐλπίδων καὶ μὲ τὴν πρόθυμον ἐμφάνειαν. Συνεχίσας ἐν κεφαλῇ καὶ καταφθάσας τοῦς 12ους Βεβῆς, ἐξελέχθην παρ' αὐτῶν παρεσκευῇ καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ Πρόεδρος. Εἶχον ἤδη προχωρήσει ἡ συνοδος εἰς τὰς ἐργασίας τῆς, καὶ πραγματευθῇ ἐπ' ἐμοῦ ἡ ἀναγνωσθεῖσα τὸ Ἐβεστῶ Ἰουλιάνειος, ὅλον ἡμέραν τινὰ προσεκτικῆς ἐξ ἡδονῆς συνέτεινεν ἐπὶ τὸ Βεβαιοῦν Ἀριστοκέρης Βαγιωρίδη, μετέβην ἐξ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ὅπου εὗρον καὶ ἄλλους Βεβαιοῦντας, ἤτοι τοὺς κ.κ. Σλάφανον Παδοβᾶν, Κωνσταντῖνον Ζορβάρδον καὶ Γεώργιον Βεβῆν. Ἀπαντῶντες δὲ ἐκεῖ συμφώνως μ' ἐμέ, ὅτι ἔχον ἀποφασισθῆ νὰ μὴ ἀναπτύσσωσι, χάριν ἀποφύγων προσωρινόνων τὸν λόγον τῆς ἐκκλησίας μου, ὅτι δὲν ἤθελα γνωστοποιήσει εἰς τινὰ τῶν ἀπουσιάζοντων αὐτῶν. – ἐγὼ ὅμως ἀπόνιμα ἀμέσως ἐξ αὐτῶν, ἤτοι ἵνα ἀποφασισθῆ θέμα νὰ μάθω, ἵνα ἐλπίας ἂν ὑπάρχωσιν· ἂν ἔχει τι ἄλλο τι νὰ μοῦ φανερώσῃ, ἤμουν πρόθυμος νὰ τὸ ἀκούσω. – Τότε ἐξ ἐξ αὐτῶν, κοπιάζω ὁ κ. Βαγιωρίδης, πάλιν τὸν λόγον μοῦ ἀπεύθυνε. "Δὲν "χρειάζεται κ. Ζερβά, ὅτι τίποτε πλέον νὰ ἐκκρεμεῖ τῶν Βεβαιοῦν ἐπι-

"πρὸς

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

„ηρωϊκὴ, ἄλλη μεταβαίνουσα εἰς τὴν Ἀγγλίαν νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὴν ἀγκάλην δι-
„καιοκρατίας τοῦ Ἑθνικοῦ Συνεδρίου; – Ἀλλὰ πῶς ἦτον βέβαιος ὁ Βασιλεύς,
„ἦτον ἐγὼ, ὅτι ὁ Ἀρμοστὴς θέλει ἀνακαλεῖ καὶ ἐπιθυμίᾳ τοιοῦτον μέτρον; – Ἔχω
„διδόμενα δοξῶν, ἐπαινέσαμεν, νὰ πιστεύσω ὅτι ἴσως μᾶς γίνῃ καὶ βοη-
„θός. – Ποῖοι λοιπὸν, τῷ ἐπέτρεψα, θὰ ἦτον ἐγὼ εἰς Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, δὲν
„δύναμαι μόνος νὰ συμπαλαιέψω εἰς τοιοῦτον βῆμα· εἰ πρέπει ν' ἀνα-
„κοινωθῇ εἰς τὴν Βουλὴν, εἰ τὴν ἀποφασίσῃ εἰς δευτέραν ἐπὶ τοῦ ἐπανέλεγχ-
„μάτος, καὶ ἂν τοῦτο συναινέσῃ, τότε δύναμαι καὶ ἐγὼ νὰ ἐπα-
„νέλθω ἐπὶ τὸ προσωρινὸν τὴν γνώμην μου. – Δὲν συμφέρει, μὲ παρετή-
„ρησεν ὁ Βασιλεύς, νὰ γίνῃ τὸ πρᾶγμα εἰς πολὺ γνωστόν. – Τότε καὶ
„ἐγὼ ἠσθάνθην, τῷ ἀνταπεκρίθην, ἀναρμόδιος εἰς τοιαῦτα ἀνακοινώσεις
„νὰ." Τοιοῦτοτρόπως διεχώρισε ἡ συνέντευξίς μας.

Τότε καὶ πάλιν ἐπιβεβαιωμένος ἀπὸ ἐπιστολίας πρόσωπα μου-
γράφει καὶ ἔλεγεν, ἄλλα χίαν ἐργὰ καὶ ἐνεργῶς πλέον μὲ ἀνεκι-
νάνετο ἡ μᾶλλον πονηρῶς ἤθελον νὰ μ' ἀναπαυσοποιήσῃ! Τοῖ δὲ ἀξιο-
σημείωτον ἦτον, ὅτι ἐφαίνετο μεμονωμένος εἰς κύτα καὶ ὁ Ἀρμοστὴς,
διότι ὁ Βασιλεύς ἐπίστευεν, ὅτι εἰς βῆμα προκεκριμένον νὰ ἐξάσῃ τὴν
Προσωρινὴν ἀπὸ τὴν Ἐπιτάκτειαν, ἦτον εὐδιάθετος νὰ τὸ ὑποστηρίξῃ! Τί
μέρος ἔπαιξεν εἰς τοιαύτην περίστασιν ὁ Ἀρμοστής; Ἐπρόδιδεν ἢ ὑπῆρξεν
τὴν πυθέρνησίν του; Οἱ δὲ ὑπονοήσαντες ὑποστηριζόμενοι ὑπ' αὐτοῦ Βασιλεῖς
ὑπῆρξαν τὸ φρόνημα ἢ τὸ φρόνημα τῆς Προσωρινῆς ἐπὶ τοῦ Ἑθνικοῦ Συ-
λλογίου; – Ἐγὼ τῷ ἀληθείᾳ ἀπορῶ μὲ αὐτὴν, ἐν τῇ ἐξ ὧν ἀποκοιμήθη-
τῆς Βασιλευούσης Ἀλεξανδρείας! [illegible] τὴν νέαν σχολὴν τῆς Προσωρινῆς, ἥτις ἀπέ-

Περαιωθέντος τοῦ συνόδου τούτου, ἐπελέχθη μετ' ὀλίγον καὶ ἡ ἐν τῇ
πρωτεύουσῃ συνελθοῦσα ἐν Ἀθήναις Ἐπιτροπεία μετατοπίσεως, καὶ συνέ-
στησαν τῶν ὁσίων ἐπιφανεῖς Προσωρινὴ πυθέρνησις, ἥτις περιέβαλε ἅπα-
σαν τὴν δυναστείαν τοῦ Ὄθωνος, συνεκάλεσεν ἐθνικὴν συνέλευσιν πρὸς
ἀνάρρησιν νέου Ἡγεμόνος καὶ νέαν σύνταξιν τῆς πολιτείας.

Συνελθοῦσα ἡ συνέλευσις εἰς Ἀθήνας ἀνηγόρευσε τῷ ὑποδείξει καὶ
συμπαλαιόντων τῆς Ἀγγλίας, Ἡγεμόνα Γεώργιον τὸν Α. Βασιλόπαιδα τῆς
Δανίας, ἐψήφισε τὴν Ἕνωσιν καὶ ἤρξατο τῆς συντάξεως νέου πολιτεύ-
ματος.

Διαιωθέντος τοῦτο καὶ ἐν Ἑλλάδι τῆς 12ης Βασιλευούσης περιόδου, συν-
ελθὼν ἡ 13η ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ ν' ἀποφασισθῇ ὁριστικῶς ἐπὶ τοῦ Ἑθνικοῦ
Ζητήματος, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ διαλυθῇ, ὡς καὶ ἐποίησε μέτρον συνῆλθον
πρόσω. ἐν Θερμοπύλαις καὶ καταρρίφθη, ἐψήφισε τὴν Ἕνωσιν ἐν μέσῳ τῷ θορύβῳ

καὶ

Δεμα σχίσιν τῶν μεταφράσεων καὶ ἐπιδόσεων τῶν Ἕνωσιν! ἀλλὰ δοξασθῶν τῶν ἐπιδόσεων ὅπως καταλάβῃ ἐν ὁ ἤδη διαλυθῇ ἐκτὸς πρὶ ἀμφιβάλλα τὰ ἐνοποιόλα ζητήματα πρόσω.

καὶ τῶν Γαλουμαυγῶν τῶν κάλαχθοντων, καὶ ἀμάτως ἔδεναν τὸ νὰ ζῆν.
Τῆς Βρῆς τὸν λαὸν δὲν ἐχρειάζετο μέγας (ἤτα ὁ Ἰωάν Μαρμαρᾶς), διότι δὲν ἠμποροῦσαν ν' ἀποδοθῶ εἰς τὸν ἐκεῖνον κόλπον ἀγῶνα· ἔμεινα σκλάβος εἰς τὸν ἐν τῇ 12η Βρῇ. πορεύαν μου, εἰς ἣν ἔχει πρόλαβον τὸν ἀναστολὴν τῶν Γαλουμαυγῶν, μετὰ ἐπιμελειῶν βεβιάσεων.

Πλὴν τελειόνοντος τῆς ἑνώσεως, καὶ μετὰ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως τὴν κατοχὴν τῆς Ἐπιλανάου, ἐξεμάγησαν τότε καὶ ἐκεῖ λαοῦ πρωτεύοντες, ὅπως κατεβοῦσι εἰς Ἀθήνας, καὶ αὐτὸ κοινῇ μετὰ τῶν μετῶν καταρτίσωσι τὸ νέον σύνταγμα. Ἐπιφορτίς δὲ ἐν τῇ περιοδείᾳ ταύτῃ καὶ ἐγὼ ἀναλόν τῆς ἀπλῆς θεμέλιάς μου, ἀποφασίσθην νὰ μεταβῶ εἰς Ἀθήνας, κάθε ἐλπίζων μὲ τὸν πρόθυμον ὑπηρεσίαν, καὶ προσκυνήσθην δι' ἀποστόμου ἐπιστολῆς ἐκείνου τῆς συνελεύσεως, διότι ἤθελαν τὸν τελειόνοντα ἑνώσει, ἤθελα τὸν Θεμιστοκλέαν μεταβαίνοντα συνεφωνήσθημεν· ἤθελον νὰ συνταχθῇ πρῶτον ἡ πολιτεία καὶ τότε ν' ἀποφασίσω.

Διαμενόντος τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως μετὰ τὸν καταφιόρον τὸ συνάγματος, καὶ προκαρεύνης τῆς ἐφαρμογῆς καὶ ἐνεργοποιήσεως τούτου, πρόσθεν πρῶτον ἡ κυβέρνησις εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς Συμβουλῆς τῆς Ἐπικρατείας, μέλος τῆς ὁποίας διορίσθην καὶ ἐγώ. Ἀποδεξάμενος δὲ τὸν διορισμόν τοῦτον, ἐπέστρεψα εἰς Ἀθήνας, πλὴν μετὰ ἑπτὰ μῆνας, καταρρυθμίσας τὸ θεμέλιο τῆς Συμβουλῆς ὑπὸ τῆς 1ης Βρεταλιανῆς περιόδου, ἐπέστρεψα καὶ ἐγὼ τότε εἰς τὸν Θεσσαλονίκην, ὅπου διῆγον ὡς πρότερον βίον ἥσυχον καὶ μονήρη, εἰς ὃν ὅμως ἐπαιρόμεθον πικρίας καὶ δυσαρεσκείας, πλυγοτέρας ἀφ' ὅσας εἶχον ἄλλοτε δοκιμάσει, διότι τώρα οἱ ἐχθροί μου ἐξηκολούθουν τὰς πλάγας καὶ ραδιουργίας των, ὅπως μ' ἀναγκάσουν ν' ἀναμιχθῶ εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον ἐν ἀγνοίᾳ μου διαμορφώσει πολιτικὰ ὄργανα, ὑπέρμαχοι καὶ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου πλείστας συμφοράς. Ὁ Βάναλος ὡς σύμμαχος τῶν καλαθιωτῶν μου, μοὶ ἀφήρεσαν ἐν διαστήματι δύο ἐτῶν τρία ἐκ τῶν προσφιλῶν τέκνων μου ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας των, καὶ μέχρι τοῦδε καὶ αὐτὸν τὸν πολυπαθῆ καὶ γενναιόφρονα ἀγαπητόν σύζυγον.

Ζώντος δὲ ἔτι τοῦ λαοῦ περὶ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1875, ἐγράφθην ἡμέραν τινὰ ἀντὶ τοῦ τραφέν μου ὁ κ. Δ. Λ. Τ. καὶ μ' ἐρώτησεν, ἂν ἐπιθυμοῦσα νὰ μ' ἐπισκεφθῇ ὁ κ. Ρ. Ε. ὅτις διερχόμενος ἐκ Θεσσαλονίκης διὰ Ζάκυνθον, ἔχει καὶ κάτι τι νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ. — Εὐχαρίστως, τοῦ ἀπήντησα, ἤθελα τὸν ἰδῇ, ἀλλὰ δὲν μὲ λέγεις, τοῦ ἐπρόσθεσα, τί ἔχει νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ; — Ἀγνοῶ, ἐπανέλαβεν ὁ Δ. Τὸν ἐπίστευσαν πολὺ μ' ἐ-

συνάφθησαν ἀμφότερον. Τίνο δὲ ἦ ὀρθὴ φορὰ κατ' ἣν ὁ κ. Ρ. Ξ. μ' ἐπαι-
νεῖται ἐν τῷ ὅπνῳ μου.

Ἐγεννήθη καὶ ἀνδρώθη ἐν Καραμανίᾳ, καλέσας σοφὸν θέσιν
ἐπὶ πρακτικοῦ ἐκρεμάσθησαν ἐπάγγελμας τὸ Δικηγορικόν, Γραμματεὺς τὸ Τε-
λωνικοῦ καὶ Δευτερεύων τῆς Ἀγορανομίας ἐν καιρῷ τῆς ἐξ τὴ Ἀθηνῶν
θυρα αἰχμαλωσίας μου, οἷον ἂν καὶ ἐγκαταβόμεθα; ἐπέτρεψε ἕξαφνον τὴν ἡ-
μέν τὰ μ' ἐπιστοκαθῇ εἰς τὸν ὅπνόν μου. Ἐπὶ τῆς Ἀρμοστείας τὸ Θεάρδ,
ὅλε τίλο Γραμματεὺς τὸ Τελωνικοῦ, μ' ἐπεστείλε μόνον εἰς τὰς φυλακὰς
ὡς ἀνάφερον εἰς τὴν ἐν τῇ ᾳ: Βεγῇ ἐπεσκηνθέσαν Ἀναφορὰν τῶν Καρ-
αμανιωτῶν. Θέλετε ἄλλε συνυλάθει μαζ' αὐτῷ, ἐμοὶ μετὰ τὴν
Εὔσεν εἶτε τὸ Ξενοδοχεῖον τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἀνταμμάξαμεν ἐπλῆν χαι-
ρετισμόν.

Ἀμφιγῶμαι δὲ ταῦτα πάντα, ἵνα ἴδῃ πόσον μ' ἐφάνη ἤδη παρά-
δοξος ἡ ἐπιστολή τε, καὶ μάλιστα τινος ὕστερος, ἔνεκα τῆς προαγγελθείσης
μου ἀναπαυσέως μετεπεῖτ τινος. Μεγαλοῦλα ἐπιδεξάμην αὐτὸν μὲ ἀνοι-
κτὰς ἀγκάλας, ἀντιμάξαμεν χαριέντως διαφόρους λόγους ἐπὶ πολλῷ πάντα
τὸ κ. Δ. καὶ συνομιλοῦντας ἕνας ἐπὶ ἡμισεῖαν ὥραν, ἀπεχωρίσθημεν χαρὰ
νὰ μοῦ ἀναπαυθῇ τὸ παρὰ μικρόν.

Τώρα ἐρωτῶ ἔχει ἢ δὲν ἔχει νὰ μοῦ ἀναπαυσόῃ τι ὁ κ. Ρ. Ξ. Ὁ
προαναγγείλας μου αὐτὸ κ. Δ. πρέπει βεβαίως νὰ ἐπιφορτίσθη, ἢ πρέπει
καὶ νὰ μὴ τὸ ἀγνοῶσιν, ἀφῶ μάλιστα ἔγινε πράγματι καὶ ἦλθον ἀμ-
φότεροι εἰς ἐπίσκεψίν μου. Διατί ἄρα τὸ ἀπεσιώπησαν; Τίνο τε καλὸν
ἢ κακόν; Ἂν τὸ πρῶτον, διατί διὰ τὸ ἀνακοινώσουν ἐγνωβέρας. – Ἤθελα
πάντοτε τὴν πρέπει ἔσαιον καὶ τιμήν. Ἂν τὸ δεύτερον, διατί τὸ προ-
ανάγγειλον, ἀφῶ δὲν ἔχει τὸ βάρος νὰ τὸ ἀποκαλύψουν ἐνώπιόν μου; Τί;
Μήπως διὰ τῆς προαγγελίας, ἤθελον νὰ ὀφραντοῦν τὰς διαθέσεις μου, ἢ
ἤθελον νὰ τὰς προκαλέσω ἐγώ, ἀφῶ πρέπει νὰ τὴν σκεφθῶ μου; – Μα-
λιστα τὸ ἤξεύρω, διότι καὶ σιγὰ ἔχει μεγαλείαν, καὶ διάνοιαν ὀξυ-
τάτην. + Τοιοῦτον ἐπίστευα καὶ τὸ ἐπιστεύσον τοῦτο.

Ὅ, τι δήποτε ὅμως καὶ ἂν ἔχει νὰ μοῦ ἀναπαυσόῃ, ἤλθε σχέδον
ἀρχὰ μετὰ πέρασον 18 περίπου ἡμῶν, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐκ τῶν Ἀτι-
κῶν ἀναχωρήσεώς μου, καὶ μετὰ τόσας μελαγχολίας, τόσας ὕβρεις καὶ
τόσας συμφοράς. Ἐὰν μετὰ τὴν ἀπάλλαγήν μου, ἢ ἔτυχε καὶ μετ' ὀλίγον
πρὶν τῶν δυστυχημάτων μου καὶ τῆς τελείας ὁλοσχερῶς καταστροφῶς
μου, ἤρχετο φίλος μου ἢ καὶ ἀπλῶς ἔντιμος, ἀγαθὸς καὶ μ' ἀπόθε-
θεν τὴν ἐξῆς ἐκ ἔγγιστα λόγου

„θέλω

+Σοῦνθε, φάνεται, καὶ εἰς αὐτός, ὅ, τι καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν
μὲ τὴν Σαπφώ, διότι ἐρώτας ἐκαίετο
„θέλω τὸ δ' ἔρωτ, ἀλλὰ μὲ πολύ πόνο,"
ἀπάντησεν αὐτὴ
„Τί' ἴσες ἐσθῆσον ἔμερον ἢ κακόν
„Καὶ μετ' ἐρῶν γλῶσσ' ἀνώνυμα κακόν,
„Λιδοὶ πέτρα ἢν ἔχεν ὄμματα,
„Ἀλ' ἔλγες περὶ τῷ δικαίῳ."

„Φύσει Ἀγία Ζερβὶ Δ'. Πολλὰ καὶ ἀνάξια δυστυχήματα ἐπάθομεν,
„καὶ διάχθης δεδίκως ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν καὶ τὸν φόβον αὐτῆς συμπο-
„λῶν σε, ἐθεωρήθη ἢ ἀπογράψασε, καὶ καταγράψασε τὰ συμφέροντόσε· ἀλλὰ
„ἐκεῖνα ταῦτα σε παρήγαγον καὶ σε παρέχει λεμὸν καὶ χρηστὸν ὄνομα, διόλ-
„λα ἐπειδὴ σε χάριν τῆς πατρίδος σε, καὶ ἔνεκα ἱερᾶς ἀγάπης, ὡς ὁ τῆς ἐ-
„λευθερίας καὶ τῆς ἐθνικόλυτος. Σὺ ὡς ἄνθρ πάσχει, κοπιαστικὴς καὶ πα-
„δείας, δὲν ἀγνοεῖς ὅτι εἰς τοιαύτην ἡλικίαν ἀγῶνας, ὅσε συμπεριστάσεις ἐδάκα, συμ-
„φέροντα καὶ πάθη, δὲν ἔχει ἀκλόνητα καὶ τὰ δεινὰ καὶ οἱ καταδρομαὶ,
„αἵτινες ἀποκάμνουσι εἰς τὴν ἀγωνιζομένης, ἐκεῖ βεβαίως καὶ τὰ τῶν χάθρων
„τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος τῆς τοιαύτης τύχης καὶ τὴν ἀγρύπνι-
„α τῶν ἐξειρμένων παθῶν. Βαρὺς ἐπέρχεται τοιόνδε διὰ σὲ ὁ ἀγῶνος, ὅσον ἐδε-
„νὸς ἄλλος. Ἀλλ' ἂν οἱ κυβέρνησις καὶ οἱ συμπολῖται σε σὲ μᾶλλον ἠδύνασαν,
„πιστεύω ὅτι θέλει σε πρέπει συνεσθανθῆ τὴν ἀδικίαν, καὶ δίκαιος σὲ ἐκανο-
„ποίησεν. Ἤδη διὰ τῆς ἀνεξαρτήσεως σε ἐχαρήγησαν τοιούτω καὶ δέγγρά τε
„τῆς πρὸς σὲ τοῦ τῆς ἱερᾶς τοῦ, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἂν καὶ οἱ ἐδικαί-
„σε διαθέσεις ἐκλεπτυνθῶσι, θέλει σὲ παρέχει καὶ ἱκανώτερα, ἄνευ
„τῆς ἀληθείας θλάβας τὸ πολιτικὸν χαρακτῆρός σε καὶ τῆς ὑποστήσεώς σου, ἀλλὰ καὶ ὑπόλη-
„Τὰ δυστυχῆ πάθη ἀρκετὰ ἐδείξασαν, ἢ πάλιν ὑπὲρ τὸ δέον παρελάβη, ψε καὶ τὴν
„ἢ κακοκεία δὲν δύναται εἰς πολὺ εὐάρεστον βάσιν, ἔχει ἀνάγκην συμ- τῆς πατρίδος.
„φυγόνως καὶ ὑπομονῆς, ἵνα ἐκδίκῃ ἀπαλλαγεσταλτόνον εἰς τὴν ὑπη-
„λὸν αὐτῆς προσωπικὸν, ὅθεν ἔχει ἤδη εἰς τὰ πρόθυρα, καὶ ἔχει ἀνεξαρτήτως
„τὸν ἐκκοσμοῦσαν. Τὰ γεγονότα κατὰ τὸν διάρκειαν τῆς αἰχμαλωσίας σε
„διέλεξεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ..... καὶ εὑρίσκονται εἰς τοῦτο τὸ σε-
„μεῖον ..... Παρέβλεψε, Ζερβὲ, μικρὸς τινας χρόνος, τὸν θέρμον τῶν ὀ-
„δόντων ἐδυνατῶτο ἐπὶ πάντα ἄλλον νὰ ἐκπληρώσῃς· ἤδη ἔχει σχέσιν
„ἐνεργήσεις, καὶ ἀρκεῖ τὰ πράγματα ν' ἀποβοῦσιν κάπως συνηδὰ πρὸς
„τὰς εὐχὰς καὶ τὸν ἀγῶνάς σε. Μὲν ἀποστοιβῆς νὰ συμπεριλάβῃς, ἂν
„βεβαιωθῆ ἐπιστολὴ μίαν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἢ νὰ συνδράμῃς ἂν ἄλλον
„παρηγόρῃ ζαρτοιασθῆναι, καὶ ἡ πατρὶς ἀπαιτῆσῃ ἢ μέγιστον τὴν ὑπερ-
„ποίησιν σε, ἀλλὰ καὶ τὴν θυσίαν τῶν πολιτῶν καὶ ἀλογιστῶν πάθεσιν.
„ἐλάβεν καὶ τὸ τὴν χεῖρα, ὡς ἤδη τὴν ἐξέλεγεν φέρον καὶ ἀνέκτησεν,
„καὶ συναγλάγης ἀποκάθεσθεν. Τὸ συμφέρον τῆς πατρίδος καὶ τὸ μέγα
„μέλλον, τὸ ὁποῖον προέκυψεν ν' ἀναλάβῃ, ἂς ὑπερισχύσωσιν ἀπέναντι τῆς
„δικαίας ἀγανακτήσεώς σε· νὰ μείνατε καὶ μεγάλαι ψυχαὶ ἱερῶνται
„καὶ δοξάζουσαν μέλλον διὰ τῆς χάθης ἢ τῆς μνήμης τῶν ὁποίων ἐ-
„πέτυχεν ἀδάνατος δόξαν."

Ἀν

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ἡ λοιπόν ἡ παρασκευή αὐτοῦ ἀρκετὰ μ' ἀπασχόλησε, καὶ με ἐξέβαλε ἀκριβῶς καὶ εἰλικρινῶς ἔξω τὰ διαλείματα, ἤθελον τὸν ἐπιφέρει εἰς ὑψ' ὅλον τὸν ρίγον καὶ αὐτὸς ἦλε τῆς παλαίας προφυλακέως ἤθελα ἀγωνιῶ εἰς τὰς ἀγκάλας του, καὶ τόδον ἄλλο ἀπαιτούν, εἰμὴ νὰ ἐπιστρέψῃ πάλιν τὸ ἄλλο μου τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὸ ὀπόιον τὰ πάντα συμπεριλαμβάνονται, νὰ μὴν ἐμπόδισει τὰς πόλας τὰ χέρια ἐκείνα ἐχθρικά, καὶ τραβηγόμενον ἤλε ἐκεῖνος, ἤλε ἀκόμα κατὰ τὴν διεξαγωγήν, ἢ κάπως ἐλαφρότερον, ἐπαίρνει δυστυχήματα ἀπὸ πολλοὺς εἰς τὸν Ἐπιδάμνιον καὶ τὸ ἀρχαῖον ἔθνος.

Ὑπάρχει ὅμως τόλμη ἡ μετὰ ταῦτα, ἐνόσῳ ἦλο καιρός, μοῦ ἐμείνασε σκοτεινὸς καὶ μελαγχολικὴ ἡ ἐνὸς τετράχιχον συμπαθείας. Εἷς ἀνήρ, ὁ Ε. Π. συναντήσας με ἡμέραν ἐνα καθ' ὁδόν μ' ἤρε μόνον μετὰ ἐνὸς συγκινήσεως, "μεγάλη ἀδικία σε ἔχει ο. Ζαρά," Εἰς δὲ τὸν ποιητὴν τὰ πόρρα τα ἐπῆρξε πάντα εἰς μὲν τὴν τάξιν ἀορίστου, εἰς τὰ σημεῖα ἔνοχα καὶ εἰς τὰς πράξεις ἐπίβεσις. Ἡ ἀρχαιότροπος καὶ ἐχθρικὴ αὐτοῦ διαγωγή, ἤλε μ' ἠρέθιζεν, ἤλε μ' ἐπείσμωνεν, ὡς ἐνὸς ἐπιμένοντο νὰ διαδίδωσι, μὲ καθίστανε μόνον βαρυκάρδιον, δύσθυμον πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀνοργήτῳ πρὸς τὰ πράγματα, δόλα μ' ἔκαμνε νὰ προλαβῶ ὡς ἀμόνλος μᾶλλον τὸν ἀσχετον καὶ μεμονωμένον βίον, ἀπὸ τὸν πολυλάραχον ἐνὸς χαοτικῶς καταλαλάσσης, ὅστ ἤθελον μεγαλοπρεπῶς δωρεὰν καὶ ζῆν καὶ λιμόν.

Ἄλλον μὲν πολλάκις εἰς ἐνὸς, οἱ ὁποῖοι ἐθρόνιον λόγα ὡς ἐκφράσεις διὰ τὴν ἀθρόαν τῆς κοινωνίας, ἤλ' ἄν ἐμένε ὑπὲρ δόλης ἐδυσχέραινον, ἔφυγον τελάχιστον νὰ συνέρθωσι μ' ὅστις ἄλλος ἡμαρδίως ἐνδιαφέροντο, νὰ ἐξετάσωσι τὰς σημειώσεις τους, νὰ προλέγωσι ὅσα κορίζοι καλόμενα καὶ δραστήρια φάρμακα, καὶ ἂν μὲ θεωρῶσι ἐφάμερον, νὰ μὲ προσκαλέσωσι δόλα, καὶ θέλω προθύμως συνοδὰ πρὸς τὴν χαραυλῶρα καὶ τὰ πρόγραμμα τῶν ἀσθενῶν ὑπηρεσίαν μου· ἀλλ' εἰς τὴν τῆς λόγος μου ἡμέρας μόνον, προσφέρω τὴν ἀσθενῶ ὑπηρεσίαν μου· ἀλλ' εἰς τὴν τῆς λόγος μου φῶς, δόλης, ἡδυείαν ἔδοξεν ἀποχρῶσαν ἀπάνθρωπον. Ἤθελον, φαίνεται, νὰ ἐμένω σκότος καὶ ἐγὼ ὅπωσδήποτε τὸν κόσμον, καὶ ἂν ἐπιλέγχαμον νὰ μὲ ἀνεγνωρίσουν, ἀλλ' ὡς νὰ μὲ ἐγκαταλείψουν ἢ νὰ μὲ ἀφήσουν καὶ εἰς τὸν ἐρημικόν.

Ἀσυλλογίστως, ὡς πρωΐτερον, εἰς Ἀθήνας καὶ συναντηθεὶς ἡμέραν τινὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κ. Φ. Π. μετὰ ἑνὸς ἄλλον νεωτέρου τινὸς, ὅλη ἀνδρὸς μετὰ τὴν ἐν τῶν Ἀθηνῶν ἔλεγον πρὸς τοῦτον παρακοντέρωνος, ὅλη ἀνδρὸς μετὰ τὴν ἐν τῶν Ἀθηνῶν βάρον ἀνακαρμένον μου, ἤθελόν τελ ἡμερινῶς καὶ σιγῶν νὰ μὲ διαφυλάξῃ. Λαβὼν δὲ τόλε τὸν λόγον ὁ κ. Φ. μ' ἠρώτησε μετ' ἀορίας· καὶ τοῦ; Δὲν σε ἐφανέρωσαν τόσο; Ἀποφύλως τόσο; — Ὄχι, ἀπάντησον. Ὁ δὲ νεωτερικὸς ἄγνοια μέρος μου ἐκ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ ἀφύσεως ἔχον τας αὐτὸς λόγος, κύψας τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν γῆν, ἐσιώπα. Ἐγὼ δὲ πάλιν ἤλε τόλε, ἤλε μετὰ ταῦτα ἤθελησα σχέσιν νὰ ἀποπραγματεύσω

νάσω

νήσω, καὶ δυνατόν νοιεῖσθαι ἢ γυναικεῖον περιέργειον, τ' ἀπαυθένα νέας μεταλαίας ἐρυθήσης, τὰς ὀδόας τοσάκις μοὶ ἀπέτρεψαν, καὶ οἱ ἐν γνώσει ἄνδρας ἱρνῆτο ἑαυτόνς νὰ μὲ μισήσουν εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν μνησικακία. Ἐννόησα τὸν ἀπόμερον μοῖράν μου καὶ ἕνα ἄνεον ἀπελάγειν εἰς αὐτόν! Ἤμουνα δὲ τὸν χρόνον καὶ ἐμὲ προδοθένα ἀπίστως νὰ διαμένω, καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν ἔργων του νὰ καταδυνάσῃ.

„Χρόνος δύνειον ἄνδρα δείκνυσι μόνος,
„Ἀκαμὼν δὲ πᾶν ἐν ἡμέρᾳ γνώσεις μιᾷ." (Σοφ. Οἰδ. τυραν. 615)

Μόνος μου σοφάνεις κατὰ τὸν πρόλογον μοῦνας τῆς ἀνωμαλοσύνης μου, ἔλεγον καθ' ἑαυτόν. Τί τάχα συνέβη; Τί ἔρχεται, καὶ οὐ ἄλλοτε μεθοσάμη σπριδόσσουσιν ἤδη ἀδιαφόρως μὲ τὸν πρόλογον σοφείας αὐτῶν; Ἢν ἀπροσέχθη ὁ ἥλιος, ἢ ἐσβήσθη λαμπὰ καὶ σκοτεινὴ συμφέρεσις μετὰ τῶν ἐμφρόνων, ἢ συγχέεσις μεταξὺ τῶν ἄλλα ἀντιφρονούντων ἐσυλλογιζόμεν; Πῶς; Δὲν ἡμαρτάνομεν καὶ ἡμεῖς ἐμεῖς; Πῶς; Δὲν ἡμαρτον καὶ ἡμεῖς σκοτεινοί; Δὲν ἐλησμόνησα τὰ σόφα ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἑνώσεως; Δὲν ἤθελησα γενναιότερον σωτὴρ ἄρχον; Διατί χωρὶς ἀδικοῦσιν νὰ μὲ διαφέρουσι; Μήπως ὁ σκοτεινὸς κόσμος συνεβιβασμὸς ἄγνοια μόνον ἐπὶ ἑαυτῷ, ἢ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς σκοτέλας, καὶ ἔκανα τόσον εἰ συνεβιβασθένλες τὸν δεκαετῆ ἀπόμερον, γοβούμενοι τὸν ἤδη δεδοκιμασμένον καὶ ἄπαρτον ἐθνικὸν χαρακτῆρά μου, καὶ ἐφυλάξαμεν ἐν τῷ κόσμῳ ὁποῖ τὸ συνηθέλες, ὅτε ἐν τῇ δεκαετίᾳ τῶν δεκαετῶν μου κόλοι μὲ ἐπάτησαν; – Αἱ ἔνταμαι καὶ σκοτειναὶ πράξεις δικαιοσυνόνται ἀρόβως, καὶ ἀναπολογόνται ἐμεθέρως, τηλάχιστον πρὸς τὸν φόβον καὶ συναγωνιστάς. μόνοι οἱ κόκκοι καὶ ἄπιστοι ἢ ἐπίβουλοι ἀποσιωπῶνται. Πρέπει γοῦν, ἔλεγον ἐν τῇ διανοίᾳ μου, τοιούτοις φύσεως νὰ ὦμαι καὶ ἐγὼ ἐπιβόσα ἐμφρόνως ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο μὴ ὑπομένεται.

Ἐγὼ κατῶς ἐγνώριζον ὅτι ὁ μεγαλοφυὴς δὲν καταδοξάζει, ἢ τὴν ἀχθρεύετο τὴν Ἀγγλίαν, ὡς τινας δόξας ἢ ἀνωφέλειας διέδιδον, ἀλλὰ μόνον τὴν σκοτεινὴν καὶ τὴν Προξασίαν αὐτῆς ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἐγὼ τότε πάντοτον ἐπιστεύετο ἐν τῇ ψυχῇ μου συνέχεια καθ' ἑαυτῆς ἀρέσκειαν ἢ πρόσκαιρον μῖσος, διότι ἦτε τὸ συνεφέρον ὅλον ἐπιδεκτικὸν τοιούτου μερίας, ἦτε ἢ καρδία μου τοιαύτης κακίας. Τὸν ἀνεγνώριζον αὐτῆς σοφειακὴν καὶ τὴν Προξασίαν ἐπιφέρεν καὶ ἀπεχθανόμην, αἰτίαν μέγιστον ἔθεσον ἐκείνης, ἢ ὀλιγοδύστοκα ἐνέμενος συμφιλιωθῇ μετὰ τῆς σκοτέλας καὶ μὲ ἀνακαινόνετο τοιαύτη συμφιλίωσις, ἔθεσον ἐκείνης καὶ ἢ καθ' αὐτῆς δυσμένεια καὶ ἀπέχθειά μου, διότι δὲν ἠγνόουν ἤτι,

„Καὶ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

„Καὶ τὰς ἀνάγκας οἱ νόμοι δώρησαν,
„Φίλους λέγοντες τοὺς συμμαχοῦντας,
„Ἐχθροὺς δὲ τοὺς πρὶν εὐμενεῖς ποιούμενοι."

Ἀφ' οὗ μετὰ τοῦτον, ἔλεγον ἐν ἑαυτῷ, δὶ' ἕνα ἢ ἄλλον λόγον τὰ πράγματα τοιαῦτα ἔλαβον ἄλλος ἢ ἄλλος, καθ' ὃν καιρὸν διελέγετο σύγχρονος, διατί νὰ μὴν ἀναπαυθῶμεν καὶ ἐγὼ ἐρῶ κατὰ τὴν ἀνάγκαν μου, ὅπως ἐν γένει καὶ σχεδὸν διμόβριος καὶ ἐγὼ τὰ βιβλία μου, ἀλλ' ἀπαυθαδιάστος ἀσυγχωρήτως ἰδιώτης καὶ ἀνάνδρως, νὰ ἐμπιστευθῶμαι καὶ εἰς τὸ θεατρικόν, καὶ νὰ ὑβρίζομαι καὶ νὰ καταλαμπυνθῶμαι ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων ὑπὲρ τῶν ἀπόντων ἀθανασιζόμενος; Διατί τοιαῦτα ἀφ' ἑαυτοῦ ἔπρεπον πράττειν, καὶ παραδείγματα ἄλλον παρέχειν νὰ μὴν ἐπαινοῦνται καὶ δικαιοῦται δεύτερος δι' ὅσα ὑπέστην μετὰ τῶν σύγχρονοί μου; — Ἂν δὲ μὲ ἔβλεπον πρέπον, ἀφ' οὗ παρῆλθον οἱ πάντοτε, ἤτε ὡς ἀρχαῖον, ἤτε ὡς συγχρονεῖν ὅπως δρέψωσιν αὐτοὶ μόνοι τὴν καρπὸν τῆς ἀρετῆς, ἔφυγον ὅμως, ἀν ἀφ' οὗ μὴ σιγήσῃ νὰ μὲ ἀπαρνηθῶσιν, ἐπιθέτοντες ἐπὶ τὴν ὄψιν μου καὶ εἶχε τὴν ἀδυναμίαν τοιαύτης συνηθείας, νὰ μὴ παραλείψωσι τὸ ἄστυρον, τὴν θυσίαν ἐμοῦ καὶ τῶν ὁμογενῶν μου, διότι ἡ δημοσιότης ὡς καὶ ἡ εὐεργεσία, τόλα εἶναι ἐνάρετα, καὶ ἐφήμερα ὅταν γίνωνται ἐμπαίγμα, καὶ γέλωτας ὅθεν καὶ ἡ δημόσιος παροιμία, „τὸ γοργὸν καὶ χάριν ἔχει." ἄρα καθίστανται ἀχάριτα, ἀγενῆ καὶ ἄτοπα ἄφρατα

„Χάριν μορφώσεται ἐχθαίρει μέγιν"

ἔλεγε καὶ ὁ Σοφοκλῆς, ὁ δὲ Εὐριπίδης

„. . . . . Οὐ δεῖ δρᾶν μέν,
„Χρόνῳ δὲ πολλῷ δρᾶν δυσγενέστερα"

Ἐὰν δὲ τοῦ ἀρχὴ δικαιοσύνης, τοῦτο ἔστω ἀπόθετον μέγιστον ἀνθρώπου καὶ χρειωδεστάτου ἀγαθοῦ, ἔστω νὰ τὸν ὑπαγορεύῃ τοιοῦτον μέτρον. Ἀλλὰ καὶ τρόπος, καὶ γῆ, καὶ τὸ μαλακόθυμον θέλγον βοῦς καὶ τὴν τραδοσίαν τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν κατ' ἐμὲ μεγίστην ἀδικίαν καὶ μεροκθυρίαν τῶν ἀνθρώπων!

Πρὸς τί ἐξηπόρησαν τόσον πολλοὶ τὸν πατὴρ ἀγῶνες, καὶ τοιαῦτα μεταξὺ τόσων ἄλλων, διὰ τὴ κατὶ τῶν Ἀθηναίων μοναδικὴ ἐν τῇ ἱστορίᾳ θυσία μου;

Ἤγγιζε μετὰ τοῦτον καὶ ὑπέρη τὸ σάνδαρον ὁ Ἰσαγόρειος λαός, καὶ ἰδίως ὁ τῆς Κερκυραίας, ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας τε, ὅπως μετὰ τὴν δόξαν ἐκείνων αὐτῶν φθάσῃ ἐς ἀπόγονον, καὶ καταφάγῃ πολλάκις τὴν ἔνοιαν καὶ ἀσυναλάγαστον; Ἤγγιζε λαὸς θεμελιώτερον καὶ εὐδαιμονέστερον ἢ χθές καὶ καινοδαιμονέστερον

ἔχον

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τερον μεγαλον; — Φεῦ! τὰ παρόλεια ἐθνικὰ δόματα, ἅλινα ἐπιδείκνυον ὡς φάρμακα πρὸς κατάρρυσιν καὶ εὐρυχίαν, μετεβάλοσαν εἰς δημοσίαν πρὸς φθίσιν καὶ παχυσίαν! Ἐνῷ δὲ εἰς ἄλλας χώρας γίνονται λόγοι γόνιμοι καὶ σωτήριοι, ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐκφυμεάλεσαν ἀποκαυλίσας παρόδοτα καὶ φαγεδαινικὰ νοσήματα. Τρόποι ἄλλοι σύγκρισιν καὶ ὑγιῆ φυλὰ τῆς ἑλληνικῆς χώρας, ἐξ ὧν καὶ τοῦτον κόλον ἐμεγαλύνθη καὶ ἐκμετίσθη, φαίνονται σήμερον νέα καὶ ἀρόσιμα, ὡς νὰ ἦσαν ἐκλέγεια εἰς κόλον.

Ἐξυπνήσας λάχα ἐν γῇ καὶ δὲν διαφέρῃ πλέον κόλα, ἢ οἱ ἀναβαίνοντες νεοφύλιγοι τὴν παλαιέργειαν αὐτῶν, ὡς ἀνήκουσι εἰς ἐπίβρεψιν ἀνθίμερα ἔθνη τὸν παλὸν σῖτον μὲ ζιζάνια, καὶ τὰ ἀγαθὰ φυτὰ μὲ ἀκαθήφας; — Ἐὰν ἴδωμεν καὶ ἡ ἀδόκιμος καὶ ἄγονος γῆ διὰ τῆς ἐπιμελοῦς καὶ παλαιᾶς παλλιεργείας, καθίζαται εὐδόκιμος καὶ γονιμόλη, καὶ μεγάλα πόνον ἡ ἐπιμέλεια, ὡς μᾶλλον ἐπιδεκτικὴ πάσης ἕξεως εἰς τοιοῦτο εἶδος φύσεως ὑγιῆ σπέρματα καὶ φυτά, ἤθελεν ἀναδεχθῇ πλουσιόλη καὶ εὐφορόλη, ἂν ἐλύγχαν ἀξίων καὶ ἀγαθῶν γεωργῶν!

„. . . . . Εἰ γῆ μὲν ἀκὴν
„Τυχοῦσα καρπὸν βιόβλον, εὔτακτον φέρῃ,
„Χρηστὴ δ' ἀμαρτοῦσ', ὃν χρεὼν κόλον τοκεῦν,
„Κακὸν δίδωσι καρπόν . . . . . "

Οἱ παλαιοὶ γοῦν γεωργοὶ τὰ πάντα ἀπόμενον, καὶ μετέβαλον τὸ ἐπιβλαβὲς εἰς δόξιον ἔργον. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει γίνει σοφός, ὅτι ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνὴρ ἦ καὶ γένος ὑποτάσσῃ εἰς δόξαν ἀπόμενον τὸ ἄγριον τῆς διανοίας του.

„Ἤματι γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
„Ἀνέρος, ὧ τ' ἐπὶ μὲν κακὰ δόξιον ἔργον ἔλησιν (ρ. 322)."

Εἰς ἡμᾶς δὲ ἀποκαυλίας συνέβη τὸ παράδοξον καὶ ἀπόνοιας, διότι ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠγωνιζόμεθα, ἀπωλέσαμεν βαθμηδὸν ὅλην τὴν διάνοιαν! Πολλάκις ἄρα, ἀλλ' ἔδειξα καὶ ἀγαθοποιός εἶναι, ἐνῷ παράδοξον εἰς τὸ πῦρ τὸν ἀπόνον, καὶ ὁ σκληνόθυμος εἰς ἀνημμένον ἀνθρακιᾶς, ὁ ἀγαλλόμενος πλήρης σοφίας μέθης, ἐχόμενος καὶ ἐμφαγόδης ὡς οἱ κοκλίαι τὸ μέλι! Δι' αὐτὸ τὸ ἔθος παραδίδοται σήμερον, ἢ δηλόνται οἱ παροί.

Ἐγὼ δὲ ἐπορευόμενος συνεχῶς ἀπὸ μίαν εἰς ἄλλην νησίδα καὶ παλαιόμενος, ἐκρατηθέθην εἰς λέξις εἰς ἐξαιλίαν καὶ λυπούμενος ἐσκόπουν εἰς ἑνὸς ἐμμισοπόνου, διαλί; — Ὅπως ἀπολέσω τὴν σωτήν τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα, καὶ ἀνθαρμόσθω μετὰ τὴν ἀνάκτησίν μου ὡς ἀνθαρμόσθην ὑπὸ τοῦ συγχρόνου κόσμου. Ἀκουσόμενον γοῦν βιαίας ἐκ νεαρᾶς συζύγου, θρυμμένον λέκνων, σπουδαίων ἀδελφῶν καὶ φίλων, καὶ ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἐν τῇ ἐσκόπουν διάγω βάσιν βίον ἐρημικόν, ἠρεμαιοπράγολον

καὶ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

ταχύν καὶ τὸν μόνον μου, διὸ ἐλυπούμην καὶ παρ' αὐτῷ. Εἶχον ἔλθει πρὸς ἄλλοις ἐν τῇ ἀναπαύσει μου, ὅταν μετὰ δύο καὶ δύο μαθήματα ἀφίστα τὴν ἀποφάσεις, ἀπεφάσισα τὰ δοκιμάσω καὶ ἄλλαν, ἵνα ὅμως δὲν ἔλαβε καὶ διάφορον ἔκβασιν ἀπὸ τὰς ἄλλας, διότι καὶ τὸν προσωπικόν μου πάντως ἐξήλθεν καὶ σκοπὸν δὲν ὑπάρχει διαφορετικόν. Περὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1877 ἀπῆρ αὐτόχθονος καὶ φίλος μου, ὁ ἔξοχος Ἰατρὸς Ἀντώνιος Μιχαρίας, ἀνήρ σοφὸς καὶ παρ' ἄλλοις, μὲ ἀνεκοίνωσεν κατῶς τὸν ὑπάρξιν Ἑταιρίας, καλουμένης Ἀδελφότητος, ἥτις ἀρκετοὺς ἰσοτίμους, τῷ ἐμοῦ συμπράξει καὶ τῶν Ἑλλήνων τῶν πανεπιστημίων, νὰ ὑποστήσῃ τὸν ἀναγέννησιν τῶν δόξαν Ἑλληνικῶν Ἐπαρχιῶν, ὅπως ἴδω δημιουργήσῃ καὶ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν συνομοιόμορφον τῶν ἐμῶν τῶν Ῥωσσικῶν πολέμων, νὰ ἠκολουθῇ ὑπ' ὄψιν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῷ Συνεδρίῳ μετὰ τὸ Σεβαστοῦ· μοὶ προσέθετο δὲ ὅτι πάντα ταῦτα ἦσαν πλέον ἀποφασισμένα καὶ ἀνεκδίδετο ἀνελλείψεως, ἢ σιανεδίπολα ἀλάρας συμπλήσεως. Ἐπομένως τῇ προτροπῇ καὶ τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ συνελθόντων, ἠδέσθην καὶ ἐγώ, ὅπως ἀναγνωρίσω ἀπαρλίσω μέρος τῆς Ἀδελφότητος αὐτῆς καὶ ἀναρρήσω σχεδὸν μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς ἐπαναστάσεως.

Πλὴν ἐγὼ εὐχαριστήσας τὸν Ἀντώνιον φίλον μου, δι' ὃν καὶ αὐτός, ὡς καὶ οἱ πολλοὶ ἐδείκνυον πρὸς ἐμὲ ἐμπιστοσύνην, ἀπεσοιήθην ἀπερόντως νὰ συμπαλαιβῶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω (περὶ τὸν ἦχον καὶ πρόλογον ἀμφιβάλλω ἰσχύν ἰδέαν), διότι ἦσαν ἀμφόρια τῶν φρονημάτων μου.

Αἱ ἀποκαλύψεις τοῦ δὲν ἀντέκρυβε μόνον ἐκ τὰ φρονήματά μου, ἀλλὰ μοὶ ἐγένετο καὶ ἴσον ἀρχὰ, μ' ἔφθανον κατόπιν ἐορτῶν καὶ μετὰ ὀρισθεὶς παρ' ἄλλων ἐπὸ κλῶν ἀποφάσεων, καὶ ἐγὼ δὲν ἤμην ἐξ ἐμαυτοῦ, ὅλοι προσαρτόμενοι εἰς ἀμφόρια σχέδια, καὶ ἀναδεχόμενοι ἀνάλογα τὸν κόβον των ἐνεργῶν καὶ ὡς ἀσπὰ καὶ ἰσχὰ ὄργανα, διότι καὶ προκαταβολὴν καὶ προμήτρεια ἦχον, καὶ ἐπανόλυσα νὰ συλλογίζωμαι καὶ νὰ συμβουλεύω τὰ ἐμόλα, καὶ δραστηριόλυσα, καὶ σύνεσιν, καὶ θάρρος νὰ ἐπιλεγῶ κατόπιν τὰ ἀποφάσεις σθέντα. Κὰ ἰδέα δὲ ἐπαναστατικὴ ἦμην καὶ ὁ καλαμπαλόμενος καὶ ὁ μεγάλον δικαιόμενος νὰ κρίνω, ἂν ἤθελε, καὶ τοῦ καὶ τόλε ν' ἀρχίσῃ ἕλεος ἀγὼν μετὰ τὸν κατῶς ἰσχυθῆναι ἔκκλησιν, διότι Δονκιχωτικὰς ἐπιφορεὰς ἐνδόσα ἐπιχείρησα, ἰσοπάλας ἤμαν τὸν ἐνδόξον ἡρῶν ἕλεος ν' ἀναδεχθῶν καὶ μαθεῖν νὰ ἐπιδείκνυον.

Ἐπὶ ὅμως τόλμον καὶ ὡς ἀγωνιῶν ἦχον ἐγέλα πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἰσχυρισμὸς ἐπιμονῆς καὶ ἀναξοφήλης, καὶ πρὶν τῆς ἐξωφήσεως ἢ τῆς ὀπωσδήποτε ἐνέρα συμβιβάσεως αὐτῶν, ἐπαρίσαν ἠσθανόμην διάθεσιν ν' ἀναίξω ἐλέγος, διότι ἦλε δίκαιον, ἦλε πρέπον καὶ συνετὸν ἐπόμενον, νὰ μάχωμαι ἄνευ ἀνάγκης διὰ βίν ὡς μανόμενος, νὰ μαρτύνωμαι ἢ ἐμπορώνωμαι

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

μου ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ μεριμνῶν ἑαυτῷ ἢ σεαυτόμενος ὡς ἐπαίτης, καὶ ὑφιστάμενος μετὰ τῶν ὁμογενῶν μου, τὰ παραγωγεῖα καὶ πάθοιμι μὲ κεκὰς καὶ κοινὰς ἐπιδόξης, ἢ κυβιόδη θεατρικὰ καὶ ἀθύρματα ἀφιερώνων θέσιν, ἵνα τοιαῦτα ἐνδὶ καὶ ἐπίτοιαι πολὺ ἀφανίσθωσι." Ὅλοι δοξεύοντες οἱ σοφοῖ, „ἅλα ἄνεσιν ἔχει καὶ μεμῷ πέφυκεν, ὅλος φωνάζος ἐγί."

Τινὲς, οἱ μὲν ἡγεμονῶν, οἱ δὲ δοξῶν, μὲ προέλρεσιν ν' ἀναρριχθῶ εἰς τὰ πράγματα, διόλε τόλε καὶ ἐγὼ ἠδυνάμην ἐυποφθέγγομαι νὰ δικαιωθῶ διὰ τὰς θυσίας μου, καὶ τὰ πράγματα πάλιν νὰ βελτιωθῶσι. Πλὴν πρὸς μὲν τὰ δίκαιά μου ἐπρέπεν καὶ προσέτι, ὅτι ἂν ἡ αὐτοδικία ἦναι ἐν μέσῳ ἀθάνατος, δύναται ἀνεμπόδιστος πρὸς δικαίωσιν σαλπιστῶν ἀγέννων, νὰ ἠδύνῃ πάντως τὸν χαρακτῆρα προσῶπου καὶ ἐπαγῶν. Μόνη ἡ ἐθνικὴ δικαιοσύνη, ὅσον ὑπάρχει, ἀναγκαίως τὸν γνωσὸν ἀγῶνα, δικαιοῦται ν' ἀποκάμῃ κεφάλαιον καὶ τοιαῦτον ἐπιστοδοίπην, διόλε τόλε καὶ ἐαυτὸν κρατοῦσα, καὶ τὸν ἀγωνιῶν λιμῷ, καὶ τὸν πρᾶξιν ἀνυποῦσα, καὶ τὸν σαλπιστὴν ἐκβαρρύνει, καὶ πρὸς πᾶν ἀγαθὸν ἔργον τοντεῖπῃ. Ἀλλὰ

„..... ποῖ δύνῃ ἀνεστορίν,
„εἰ τῶν κρειττόνων ἀδικίας ὀμφαίρεθα;"

Ὅσον ὅμως τοιαῦτα δὶ' ὑπάρχει, ἀπῷ ἐνεστρίφος εἶναι ἡ συνέχεια ὁ εὐρῷ ἔχων τὸν συνέδυσιν συμφορῶν μὲ τὸ ἐπιμαθὸν ἀνθίβαλον σόφισμα, καὶ καλὰ πόρον ἐπανοστῷ. Ἐπιστέλλει καὶ πρόδλῃ ὡς ὁ ἐγνιζῆς, ὁ Βαυρίας διαγραφίζῃ ὁ ἀρβριθέστερος τῆς Ἀγγλίας κοφεφαθύς. „Tous ceux qui agissent pour d'autres considerations „que le moi, sont des dupes et des imbecilles: bonnes gens, qu'il „est utile de louer tout haut, et dont il faut se moquer tout „bas: nos autres nous sommes les sages, les habiles de ce monde."

Πλὴν ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ἡ μεσοφόλης τῶν μέσων, ἀμφοτέρῳ τὴν ἐπόλυσα καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἰδέας, ἐξ ἧς ἐπρεῖφεται ἡ σαφὴς καὶ ἀσυλλάβου ἡ μεγάλη φύσις, διόλε ἡ τερὶν ἐκφυσέλεσιν ἐκ ὅλας τὰς ἐσοχὰς ἡ γεφυλέρα βάσις τῆς ἀληθοῦς δόξης. Καὶ ἐγὼ ἅλα ἐαδλαν, ἅλα τὸν ἐνεστρέφυλον χαρακτῆρόν ἐπεκανόμενον τὸν διάθεσιν νὰ ἐπιδόσω, ἅλα τὸ σοφιστὴν σαρκῆθόν μου νὰ διαγράψω δὶ' ἦν τὸ χρυσίον τῆς ὑφαίρ.

Τὸ σοφιστὴν σαρκῆθόν μου, μ' ὅσα καὶ ἂν ἦναι ἡ ἡδονῇ ὁ φθόνος καὶ ἡ κακία τὸ πόρον, ἦναι ἀεόρρωστα μεῖς ἀγωνῶν, ἐνεργῶς καὶ ἐθνικῶς ἰδέας, ἀνασυχθέρους καὶ φανερόσοιφθέρους διὰ σοφιστῶν

καὶ

καὶ ἀναλογίζον βοσκῶν, ἄλογος καὶ ἄπορος καταλάβον τὸν γεννικὸν ἀθηναῖον εἰς τὸν ἔνδοξον ζόμπρον τῶν ἱστορικῶν ἀνδρῶν. Σορφὼν καὶ συν-αυξανόμενος μετὰ τῆς ἰδέας αὐτῆς, συμμεριζόμενος ὑπὸ τὸ βρέφος, καὶ συνλαυλούμενος μετὰ τῆς βαρίδος, φέρει καὶ τὴν τύχην, καὶ τὸν τυφλόν, καὶ τὴν φυσιογνωμίαν ταύτης, συνεχωνεύθη καὶ ἀφομοιώθη τοῦτον μετ' αὐτῆς, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ ἀντιστῇ ἄνευ ἐκείνης, ἢ συνυπαρξις ἀμφοτέρων ἦτον ἀναπόσπαστος ἐν τῷ βίῳ, ὡς θέλει ἀποδειχθῆναι ἐν τῷ θανάτῳ διὰ τοῦ τρόπου ἢ μονὴν αὐτῶν, διότι βοήθεια ἐπαξ διαπριθής, ἔνεκα τοιούτου τρόπου εὐγενοῦς πράξεως, μεταβάλλει τρόπον τινὰ εἰς ἐξιδιοτέχνιν ἀθανασίαν, ὅτι εἰς βαρίδα τοῦτο ἀγωνιστέρον καὶ γενναιοτέραν νὰ ἐκλεχθῇ αὐτὴν, παθίζεται ἢ μόνον ἀνεργεῖν, ἀλλὰ φαιδρύνει ἀστράπτει καὶ δηλοῖ χαρᾶς ἔχον τὰς καρδίας.

Ἡ ἀλογομάθεια μὲ καλεῖ μία ἠθικὴ καὶ δογματικὴ ἀρχή, ὅτις ἂς μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ τὸ εἴπω παρρησία, ἐκκαθαρίζει εἰς ἑαυτὸν τὸν γενναῖον ἄθηναν ἐκὸς ἐκείνου καὶ ἐθνικῶν ἀγῶνος. Ὅθεν διαγράφων τὸ δογματικὸν παρελθόν μου, εἶμαι καὶ συνεπῶς, εἰς ἕλεον δυστυχοῦς ἔπρεπε, ἵνα θέσω παραγγελίαν τὸν ἑαυτόν μου, καὶ διαγράψω συνάμα τὴν ἐδέαν, μεθ' ἧς ἐκεῖνος ἐγεννήθη, συνέζησε καὶ συναποθάνει· ἡ φύσις καὶ ἡ ἐγκαθίδρυσις ἢ τρόπος αὐτῆς ἐκείνου, ἵνα θέσω σωστὰ ἀφορμὴ τὴν ἠθικὴν ἀγῶνος, ἀδιάφορα ἠθικὴν αὐτοχειρία τὸ ἀλόγου μου, ἐπάρσεως αὐτὸ ἐκ τῆς χορφᾶς ἡνίου καὶ λαβρεύειν, καὶ βρεῦμα πάρεον τῆς ὀσφύος καὶ τὸ μάγγανον τῆς βαρίδος.

Ἐγὼ ἔχω τοῦτον βρεῦμα καὶ λουλούδιν καθαρὸν ἀσύγγραφον, ἐπιθυμῶ νὰ θέσω πρᾶξιν, ἂν καὶ ὁ κόσμος ἐκεῖ καταφρόνεσε τὴν ἐδέαν, πεφρονημένος καὶ ἀρέα, διότι ἐφρόνει καὶ φρονεῖ, ὅτι ἀλεδανὸς καὶ πάσης δαρεγγεριάνος ἄξιος ἦνα· ὅτις θεωρεῖ ἕλεον τὸ προτιμήσεον ἀπὸ τὴν βαρίδα.

„Καὶ μεῖζον ὅτις ἀνὶ τῆς αὐτῆς βάλρας
„Φέλον νομίζῃ, τοῦτον ἐπαρεῖ ἡγεῖ."

Πρὸς δὲ τὰ πράγματα τοῦτα βεβαίωσιν ἐπιτυχάνω, ἐν ἔχον παρέλθῃ μὲ ἀγνάμ μὲ δημιουργεῖται, νὰ ἀπαντήσω; – Αὐτὰ μετὰ τὴν δυσάνεμον Θεσσαλονίκην μεταβαίνουσιν, ἐκπλεῖτε πρέον ὑπὸ τῆς Εὐρώπης· ἡ Ἑλλὰς ἔκαστε ἀγάπε ἐκέστε ἐκέστε αὐτῆς, καὶ ἀποθνήσκω κοσμὸς τὸν φιλαρβάγων σχολαστῆς. Ἀναμιγνύομενος μεσόν τῶν αὐτῶν, ἔκλαιον νὰ βαπτίσωμαι ὑπὸ φωνὴν καὶ μεταμορφωμένον βαρβαρικῶν, συνῳδὰ

πρὸς

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

πρὸς τὰς ἐπιθυμίας τῶν Ἑλλήνων, ἄλλως ἴσως εἶχε αὐτὴν παρερμηνεύσει καὶ ἀνεδράμασαν. Πλὴν καὶ αἱ ἐπιθυμίαι καὶ ἀνεδράσεις αὐτῶν, εἰς τὸ ἄδικον καταφύγον συρρέον, ἐν ἐλπίσι τῶν ποιητῶν συμφωνοῦσιν. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα δὲ ἐπαρρήσιον ἐπαναγλυμμένας, ἀλλ' ἀπάλυχον. Ἐδαμοσίευσα καὶ διαλογὰς καὶ παραγγελίας πρὸς ῥίψιν τῆς ἐκείθεν κρίσεων καταλόγου μεταβεβλῆν, πλὴν εἰς μάτην. Οἱ φαλμιστοὶ καὶ ὁ Ξενοφάγα ἔχουν ἀποφάσου τὰ σάντα. Τὸ ῥίψιμα τῆς διαφθορᾶς καὶ ὁ παραφορὰ τῶν παθῶν, ἦταν πλέον ἀναλύχιτα καὶ δυσκατόρθωτα.

..... Si Pergama dextra
„Defendi possent, etiam hac clausa fuissent."

Ἀπαυστεῖς λοιπὸν ἐκεῖν ἄμυνα εἰς τὴν πολιτικὴν σκηνὴν, δίκην πλέον βέον ἐδυνάμην καὶ ὅλως ἀφωνῶ, εἰς ἣν ὅμως ἐκφέρεται ἀκόμα ἐξ ἐχθρῶν καὶ τινων πολὺ μᾶλλον ὑπὸ φίλων ἀγγελάρων πρὸς ἄμυναν καὶ πολεμικὴν σειρῆν· πολιτικόλογα, φαντάσματα αὐτῶν καὶ ἡ ἐν τῇ μονάδι ὑφοῖνοι παρλαρία μου καὶ ὁ πρεσβύτατος τῶν ῥαδιουργιῶν τῶν. Φίλε λὶν πανεμφρόνων πρόλαρον, ἄλλε λὶν ἐνθόρυβον ἄλλοι ὑφοιστρὸν ἀπαρχόντο.

Ἀλλ' ἐν τὰ φιλόδοξα καὶ πανέφυχα μέλῃ πάλιν πάθη λὶν ἐπόβολο τὸν σρῶτον, ἔφυγεν τὴν ἀχτίγον ἐκ. ἐκλιρῶν τὸν λόλαρον, ὅτις ἐνδὶν πάρχαρεν πολεμάδα εἰς τὰ φιλαρχα καὶ φιλάρχαγα σχέδιάν, ἐκεῖος ἦν ἐκ φυσικῆς πλεύσας ἀφθόνον τὸν ἀνελέρον τόλν ἀξίαν, διότι ἐκ ὀρθῆς ἀποφάνειας καὶ διάκρισίς τῆς Ξυγγραφίας, ἡ ἀληθὴς ὑφοιστρία, ὅτις ἦταν ἡ ἰσχὺς τῆς ψυχῆς ἐν „ἐνεργείᾳ, ἀνεφρεσμένον εἰς τὸν ὕψιστον αὐτῆς βαθμόν, ἐκεῖνταλαν ἄλλα ἐν ὀδ' ἄν„θρῳ, ἄλλα ἐν τῇ πόλει. Ἐν τῇ ἰταλικῇ ὅμως ἰστόλῃ πολιτικῇ ἦταν πολὺ „πόλλαρος, καθότι ὁ ἄνθρωπος μαυρῶν τὸ θέλρον τῆς δόξης ἐν ἀφανεῖ μο„νάδι καὶ ὑποχωρούμενος ὑπὸ τῆς ἀρετῆς τε, παρείχε μόνος ἴσως ἀνάτοκος „καὶ ἐπείδος καθὰ λογῶν ἴσως ἀγανακτούντων. Εἰς ἰστοῦλα ἔκλαυλα ὅτλα „ἄλλοι ἐφανείζοντο εἰς τὸν πόρον ὡς λαμπρὰ μελάφα, καὶ ὀφίσω ὄπισθεν „ἄλλον ἀναξίλιγα ἔχον φυτῶν, ἦταν ἰστόλῃ δίκαιον καὶ ἐφέγγον ἐν ἰστόλῃ ὁ ἄ„λλον ἀναξίλιγα. Μακαρίζω ὅτι ὁ ἡρωϊκός τον, ἐφέγγον πρὸς ῥίψι„ν καὶ τὸ ἐκφυλῶς παραδίγματόν τον. Δόξα αἰώνιον ἐν τῷ ἀφανεῖ ἡρωϊκῷ! „Ἥρως ἐφανῆς, τῶν ὀλίγων ἐφανεσθέν ὁ βίος, καὶ ἴσως καὶ τὸ ἔργον, ἐν ᾗ τῶν „ἄλλων ῥαφῶν καὶ βεβίων, σὺν πρόσθεν διεγράφε τὸν βασιλικὸν καὶ τὸν ἀ„γῶνα τῶν σοφῶν! (Ξυγγραφ. Ἀθ. Ἔτ.)" Ἡρῶν δὲ πρόσθεν καὶ τὸν φθό„νον καὶ τὸν ἐπαίνον τῶν πάντων ἐν βρέσει.

Ἀναγράφω μὲ ἴσον πρόσθαμμέρος Μαΐου Ἀπρίλιον 1888

Ἀθήνας Ἰωάν. Ἀναστάσης.